

Sorkuntza

Poema zoriontsuak

AINARA MAIA

VIOLA FISCHEROVÁ (18.10.1935, Brno), Morabiako poetisa bat

Kuzkurtu egin zinen
Nire baitan kukutu
Fetu bat bezala.

ETXOLA BAT MAHASTIAN (Jose Angel Valiente)

Zein hauskorrak diren paretak
artean ez zegoen ezer
atean ni nago, eta ni naiz.
Dena, ni hautsirik naizela;
dena, ni hautsirik nintzela.
Etxola hau neurea da,
baina nolatan ezin izan nuen ikasi
hura ukaiten edo sinesten?
Oso baliotsua hemen, beraz,
iraganeko zoriona eta zorigaitza.
Etxolaren atalasea oraindik epel dago
oin hutsen azpian
ia entzuten da hamar aldiz ahots bat
ahostun amaigabeko iluntasunean
eta izarrak zerrautsa begietan.

IDEA VILARIÑO (1920-2009), Montebideoko poetisa bat.

IDAZTEN DUT, PENTSATZEN DUT, IRAKURTZEN DUT

Idazten dut, pentsatzen dut, irakurtzen dut
hogei orrialde itzultzen ditut,
albisteak entzuten ditut,
idazten dut, idazten dut, irakurtzen dut.
Non zaude
non zaude.

TOPAKETA

Dena zurea da
zuregatik
zure eskura doa
zure belarria
zure begirada
joan ohi zen
joan zen
beti izan zen
bilatzen zaitu, bilatzen zintuen
lehen bilatu zintuen
beti
sortu nintzen gau beretik
negar egiten nizun sortzean
eskolan ikasten zintudan
orduko maiteekin maite zintudan
eta besteengan.
Gero
gauza guztiek
lagunek liburuek porrotek
larritasunak udak eginbeharrek
gaixotasunek aisiek konfidentziek
dena markaturik zegoen
dena zihoan bideraturik
itsu-itsuan
errenditurik
igaroko zinen tokirantz
aurki zenezan
zanpa zenezan.

DEIKA ARI NATZAIZU

Maite,
itzaletik
minetik.
Maite, deika ari natzaizu
oroiminaren putzu itogarritik
balio ez didan ezerekin
ez zaitut itxaroten.
Deika ari natzaizu, maite
patuak ametsari eta bakeari bezala
deika ari natzaizu
ahotsez
gorputzez
bizitzaz
dudan guztiarekin
eta ez dudanarekin
etsiturik
egarriturik
negar zotinka
airea bazina bezala
ni itoz
argia bazina bezala
ni hilez.
Gau itsu batetik
ahantzuratik
ordu itxietatik
bakartasunean
negar-malkorik gabe
ezta maitasunik gabe ere
deika ari natzaizu
heriotzari bezala,
maite,
heriotzari bezala.

UDA BAT

Batzuetan keinuak egiten ditut
tristura-aurpeirik egin ez dezadan
ahaztu nadin,
maite,
nire pentsamendu krudel eta gogorrak
uxa ditzadan.
Nola egin behar dut,
maite,
oraindik bizitzen segitzeko
oraindik uda hau jasateko.
Asko pisatzen du,
itsasoak pisatuko balu bezala
pisatzen du,
bere bloke ikaragarriarekin
neure bizkar,
hondoratzen nau
minaren lur beltzanean
eta hor deseginik uzten nau
maite
hor bakarrik
zure abandonuak.

AINARA MAIA URROZ (1976), Irungo poetisa bat.

ZORIONTSU NAIZ

Zoriontsu naiz

hitz hauek idazten dizkizudalako,

zu isilik bazaude ere.

Zoriontsu naiz

“nola zaude” galdetzen dizudalako

zurekin beti han/hemen nagoela errateko

bihotz osoz “maite zaitut” errateko

Zoriontsu naiz

maite zaitudalako

zoriontsu naiz

zu ezagutu izanagatik

han/hemen nirekin zaitudalako soilik

inoiz baino zoriontsuago naiz.

POEMA BERRIA ZURETZAT

Udazken honetako naturak
zure arimaren koloreak zabaltzen dizkit
neure eskuetan
udazken honetako haize hotz honek
bihotza laztantzen dit
zure eskuetan
urteko geltoki erromantiko honek
xuxurlatzen dit epel, isilik
zeren eta sentimendu hau
konkretu subjektiboa da
zuganantz
arrazoitzen ez dakien sentimendua.
Ez naiz objektua
ez dago helbururik
zu giltzarrapo bati lotzeko
baina subjektua zara,
gorri grinatsua den boligrafo honen
ene bizitzaren protagonista
eta askatasunez idazten dugu
zeru urdinean
haizearen bitartez
gure maitasuna.

*Gustatzen zatzaizkit
zoragarria zarelako
eta horren ongi sentiarazten ninduzulako.
atzoko San Jose lore erneberri hauek
ekar ditzakezu
eta nik
musika leun bat ekar diezazuket
elkarrekin dantza egin dezagun
eta hodeietarantz joan gaitezen.
Zuk niri maitasuna hats hartzen didazu
eta
nik zuri poesia ematen dizut
bikote perfektua gara bere inperfektutasunean.*

Egun berri bat
Zugan sinesten dut
Prest eta zabalik nago

Maitasun handiak ez du inongo mugarik denboran udako leihorantz./
Die grösste Liebe hat keine Grenze in der Zeit zur Sommer Fenster

Goizean goiz jaikiak
lanbroturik hiria
ene barne bazter miresgarriak ikusi ditut
begiak hertsirik
eta eguzki-errainu bat sartu zait barnean,
itxaropen-izpi bat
bizi naizela oroitaraziz
maite dudala ene bihotz osoz.

Maiatz.en bidean

Horra, irakurle, *Maiatz.en bidean 1982-1990* liburutik egin dugun lagina. Lagin honek liburua irakurtzera eragin nahi luke irakurlegoa.

Zer da, beraz *Maiatz.en bidean 1982-1990* liburua? “Maiatz” aldizkariari eta bere eragine nagusiarri egin nahi izan zaion omenaldi bat, batik bat.

“Maiatz” aldizkaria 1982. urteko otsailean sortu zen, eta egun, Baionan editatzen da. Geroztik etengabe dihardu euskal idazleen artikulua, poesiak, beti ere literaturari emanak, argitara ematen Lucien Etxezaharreta-ren ardurapean.

Sortzaileen artean jarri beharrekoak dira Lucien Etxezaharreta-z gain, Piarres Charriton, Itxaro Borda, eta Aurelia Arkotxa. Hasieratik beretik izan zuen idazle askoren laguntza, batik bat iparraldekoena: Henriette Aire, Aurelia Arkotxa, Jon Casenave, Jean Luis Davant, Eñaut Etxamendi, Txomin Peillen, Auxtin Zamora, Etien Salaberri, Mayi Pelot, Beltza, Manex Erdozaintzi.

Hasierako alean erabaki zuten aldizkariaren nolakotasuna:

«Aldizkari bat, gurea. Gauza batzuk, denetarik, euskaraz, landuak. Gure literatura.

Literatura, zertarako? Gure sendimenduak ez ditezen bakarrik pasa bainan bizi ditzagun. Maitasuna, lana, tristezia eta mendiak, esperantza eta gau baten zoriona, euskaraz. Gureak euskaraz direlakoan.

Literatura guretako. Ez gauza hil batzuk, ikerketa hotzetarakoak eta errautsez bete erakustokietarakoak.

Literatura bizirako.

Hasiera beretik izan da Lucien aldizkariaren koordinatzaile, eta idazle askoren eragile eta bultzatzaile. Horretaz gain, beste euskal aldizkari eta egunkari askotako kolaboratzaile fina izan da.

Beraz, bi omenaldi egin nahi izan dira liburu honekin: bata aldizkariari berari, bertan argitara emandako lan askoren bilduma eginaz, kolaboratzaileak ohoratuz, eta bi, Lucien Etxezaharretari berari.

Euskaltzaleen Biltzarra izan da berriro ere omenaldi honen eragile. Badaramatza urteak hainbat omenaldi eta argitalpen antolatzen, azken hamar urte hauetara mugatuz eta liburuaren sarreran Piarres Aintziarten hitzak honeratuz, “Beskoitzen, Joannes Leizarraga omendu genuen eta karia horretara Patxi Salaberri Muñoak *Leizarraga zaharra, Leizarraha berria* obra eskaini zigun. Jatsu-Garazin Jean Etxepare gaztearen *Iturraldea* eleberri ezezafuna, aro baten testitu aberatsa, inprimatu genuen. Lekornen Leon Pochelu apez jakintsun *Garralda-ren Herrian* agertu artikuluan, *Jakitategi Jakitate* tituluaren ezarriak, liburu batean bildu genuen. Beñat Soulé-ren lan gaitza. *Neurtizlari Bertsulari iparraldez*, aurkeztu genuen Irisarrin. Donibane Garazin berriz, euskal militante suhar eta idazle fin Pierre Duny-Petre *Piarres Hegitoaren* obrak. Azkena (the last but non the least) *Etxea eta Etxekoak*, hedadura handiko idazle batek kartsuki, bilkuraz bilkura han hemenka hedatua, eta berriz argitaratua: biba Zu, Donoztiriko seme Daniel Landart...”

Guk, *EGAN* aldizkari honen bidez, gure zorionak igorri nahi dizkiogu Lucieni, eta jarrai dezala gaur arte egin duen moduan gogotsu lanean.

EGAN

Akixo Kepa Zigor ¹

EGIAK

Egiarekin egindako
ezpatek dute
gizona hil.

Egiak ditu legeak
egin, eta lege
gabeak urkatu.

Egiak egin du gosea
eta gizon lodiak.

Egiarekin zuritu dugu
haurraren esnea.

Egiak ezkondu ditu
ez zirenak maite.

Egiari besoa moztu diotelako
nere ama negarrez.

Egiak eskuak beteta,
baserritarra joanda solora,
egiaren soloa,
egiarentzat artoa.

[1] Aretxabaletan sortua, Biarritzen bizi, argazki, marrazki eta eskultura langilea. Zoro garaia poema liburua argitaratu zuen.

Egiak eraman du
Espainiara soldado.

Egiak jotzen ditu
nere herriko kanpaiak.

Egiaz beteta dira
neska hutsaren sabelak.

Egiak dio
anai arrebaren
semea ez dela egia.

Egiak du
Aita Saindua egitu.

Egiak egin ditu
Euskal Herriko lanoak.

Egiak utzi ditu
gau gabe sorginak.

Atzo entzun nuen
haur bat jaio dela
eta gezur izena duela.

Maiatz 2 (1982)

NAFARRA

Nafarra, Nafarra urruna
Nafarra bederinkatua,
txapel gorrien etxea.

Kondairak dion bezela,
zenbat aldiz etorria,
zenbat aldiz joana.

Nafarra, Nafarra ezkondua,
Nafarra alarguna,
zure lur lehorrentzat, Xiberoko elurra.

Nafarra, haundietatik haundiena,
eskutan kristaua,
Oiartzunen ezaguna.

Nafarra, zezenen belarra,
Iruinea harrizkoa,
Estella horia.

Nafarra, Nafarra,
Aralartik nago oihuka
zatoz etxera, ala,
betiko izan zaite madarikatua.

SUA
Aita gizon.
Ama hotz.

Alkar maitasuna
laztanez egina;

Hotza erditu zen,
zu sortu.

Sua jaio zinen.

Zira,
lapur,
hiltzaile,
oker,
eta neguak
egin zaitu ederra.

Ez dezu
ispulu beharrik.
Maite zaitut dantzan
nere eskuetako harritan.

GIZONA

Gizonaren erditik
sortzen da
eman nahia.

Egiz,
oso,
sakon,
bero,
horregatik gizonean
sinisten dut.

Nahiz eta erditik
kanporako bidean,
egia gezurtu,
osoa zatitu,
sakona arindu,
eta beroa epeldu.

GIZONAREN BARATZEAN

Ixiltasuna behar da
gizonaren baratzean,
goizean goiz soma dezan
barurik; errotako ura.

Uraren soinuan
ikusiko ditu
maitasunaren eskuak
biziaren ogia oratzen.

PUTA
Herriz herri
ari naiz
zoriona saltzen.

Hankak ditut
harripeak bezala,
eta eskuentzat bularrak.

Batzutan bihotza
lokatzaz betetzen zait,
eta nere ibilkerak
nahiak agertarazten ditu.

Aski luzea naiz
begietan ikusteko,
eta aski laburra
irainak biltzeko.

Garia erein
dutenentzako
sedak kentzen ditut,
eta ogia erosteko
estaltu osorik.

Ni naiz amodio
debekatuaren ohea,
eta ardoaz nahastutako orhoipena.

Maiatz 3 (1982)

Alkhat Ernest ²

DROGA GOGOAN

Doinua: Xalbador zenaren, "Esperantzarik gabeko amodioa"-rena.

Hendaiaiko Iparragirre lehen bertso paper lehiaketaren bigarren Saria

Mila hizkuntzen artean ere egiten bada hautua
Mundu osoak ezinbertzean hitz bakar bat du batua
Aments faltsuen iturria da droga dutena deitua
Hoin garbia zen Euskal-Herrirat zorigaitzak du sartua
Itxaropenak zabal dezala hasterat noan kantua.

Diru hutsaren morroiak dira droga horren nagusiak
Gizontasunak dituen mugak dituztelarik hautsiak
Anaiak hilez dituzte beti zuzentzen beren auziak
Bihotzak duen maitasunetik sosak ditu biluziak
Bainan errexki saretan sartzen ahulak diren guziak.

Maitasun faltan, lan eskasian laster bilatzen urtzoa
Loa arina dagoenetan amentsak baitu gozoa
Beti bertzea bide txarrean anaia edo auzoa
Etsimenduak lanbrostatzen du drogatuak duen soa
Ezin ukanen amentsetan du suntzitzen bizi osoa.

Drogatuaren ezinbertzea nahi izan dut aditu
Gaztetasunak eman argia nola ote zaion histu
Ustelkeriaz egin munduan mila arrazoin baditu
Zuzentasuna ta justizia nahi luzke berriz piztu
Altxagarritzat droga hartzen du gero ezin da zutitu.

[2] Iholdin sortua, kondalari, bertsolaria. Bertsolari elkartearen eta bertso eskolen sortzailea, 2008an zendua.

Herritarretan, etxekoetan, gutik dute konprenditzen
Beren ustean ez delakoan bide beretan ibiltzen
Gordean duen bortizkeria amentsez badu arintzen
Nuklearrari edo gerlari gitarraz badu agintzen
Porruak eman askatasuna ez baitu nihun aurkitzen.

Biziak duen handitasuna ainitzek egiten diruz
Nortasunaren jabe ez dena betikotz leizean sartuz
Zuri mintzo naiz orai gaztea osoki errespetatuz
Ez dugu nehoiz deus aldatuko aments xoroak xurgatuz
Bainan biziko mail guzietan egunero borrokatuz.

Zainetaraino senditzen duzu libertatezko gosea
Nahiz txarra den aztertu gabe guzien kondenatzea
Bilatzen duzun zorion hura ez dago ezinbertzea
Eta ustean etsai direnak lagunentzat onhartzea.

Naski gehiegi agertzen da gaur ospetsuen parabola
Onart dezagun nahi ala ez droga gu baitan dagola
Izpiritua nunbait daukagu pozoindatua odola
Batuendako politika da bertzentzat aldiz alkola
Eta ez dea drogaren pare purua edo footbola.

Euskal-Herriko buraso onak gizon eta emazteak
Zer ekar dio etxekoeri gure begien hesteak
Denak ahulak denak erorkor batzuak ala besteak
Ez kondenatu bainan zabaldu maitasunaren ateak
Altxa ditzagun guk egin hutsez erori diren gazteak.

Hau edalea hura alferra bertzea aldiz ergela
Gazten aldeko maitasunak du Apirilaren epela
Guziak aldiz guri galdezka ezin eginez bertzela
Elgar lagunduz joka gaitezen gizondu gaiten horrela
Sekula santan ahantzi gabe denak drogatzan girela.

Amestoy Koldo³

ASTO AINITZ MUGERREKO!

Oroitzen zarete, Aturri ibaian ibiltzen ziren gabarretaz. Gabarra horiek, Bidaxunetik harria (Bidaxuneko harri gris famatua), Baionaraino karreatzen zuten eta gero, itzultzerakoan, zer nahi puska, laborantza, etxegintza eta ofziantzat; bai eta ere, janari, edari eta etxeko gauza beharrezko ainitz ekartzen zuten.

Baionatik Bidaxuneko bidean, hor duzue Mugerre, Mugerre beheera eta Mugerre gaina. Herri beheera, Aturri ibaia hegian da. Kartier edo auzo hortakoek, astean bizpahiru aldiz, gabarrak kargatuak, ibaiari gora joaiten ikusten zituzten. Beren etxe aitzinetik pasatzen, sudur petik, erraiteko maneran!

Mugertar horiek, behar zituzten gauzen bila, asto, mando, zaldi eta karrosekin, Baionaraino joan behar zuten, gain behera, eta itzuli, petik gora; joan jinak, zazpi zortzi kilometra.

Egun batez, herriko kontseiluaren biltzar batean, Mugerre behe-reko kontseilari-ordezkari batek, Aturri bazterrean, MUGERREKO PORTUA egin behar zela aipatu zuen. Hemendik ikusten duzue, ideia berri horrek, auzapez eta kontseilarien aurpegi-begitarteak nola argitu zituen.

A bai! Hori bai! Hori ideia ona dela! Berehala eraiki behar dugu! Hori izan zen azken hitza. Eta auzapeza doi bat xifritua, ideia hori ez baitzen berea!!!

Handik zenbait hilabetetara, obrak ongi abantzatuak ziren. Ez zen ez, Baionako portua bezain handia, baina bazuen hala ere portu itxura zerbait. Memento berean, Herriko Etxeak, gabarretako nagusiekin, hola-ko hitzarmen bat finkatu zuen: Baionako portuan, Mugertarrentzat baztertuak, metatuak izanen ziren puska guziak hartuko zituztela eta diru zerbaiten truk, Mugerreko portu berrira ekarriko.

[3] Amikuze Arrutakoa, Hazpamen bizi, kondalari bazter askotan.

Portua, azkenean, bururatu zuten eta egun batez, estrenatu. Biharamunean berean, lehen gabarrak, lehen kargak, lehen puskak pausatu zituen. Segidan, Mugerreko gazte batzuek, beren asto eta mandoak bas-tatu eta, puska karreuzen hasi ziren. Sistima ona zela! Neke gutiagorekin eta lasterrago gauzak etxeraino helduak zirela! Pixka bat karioago baldin bazen ere, gazte batzueri lana emaiten zela! Eta abar! Mugertarrak loriatuak ziren.

Berria, fite hedatu zen! Laster, Mugerre, Elizaberri, Milafranga, Hiri-buru, Lehuntza, Beskoitze eta Hazparnetik ere, galdeak izan zituzten. Mugertar gazteek, beste asto batzu erosi, basta berriak egin arazi eta garraio lanean, gidariak aldatuz, jo eta ke arizan ziren. Ikusi behar ziren, eskualde hortako erregebide, orgabide eta sanderetan gaindi, asto kargatuak, lerro lerro ibilki, lerro bakoitzean hamar, dotzena bat asto, gidari bat aitzinean, beste bat gibeletik, bidez bide, gau eta egun, sasoin guzietan, uda ala negu, iguzki ala euri, beti aitzina joan... Gaixo astoak! Gaixo gidariak!

Epoka hortan, Mugerren, orotara, ehun eta berrogoitahamar bat asto lan hortan ari zen eta beste hogeitahamar, berrogei bat mutil, gidari.

Nik ez dakit zendako, erran hori zabaldu zen? Jende batzuk jelos zirelako edo. Abere-jabearen fenomeno gertatzen zelako, erran nahi baita, jabe batek, bere animale maitatuenaren itxura, emeki emeki hartzen duelako edo Herriko biztanleen kopurua, nonbrea, astoena baino ttipiago edo berdintsu zelako edo... Orogen buru, asto eta gizonak, gehiegi lanean ari zirelako edo... Inguruko eta Lapurdiko beste herri guzietan bezain bat asto Mugerren bizi zelako edo. Beharbada, bi beharrieri fdatuz bakarrik, lau eta bi zangoen artean, kondatzen ez jakinez, batzuek diferentzia ezin egin zutelako. Nik ez dakit. Baina, dakitana da, gauza harrigarri hau: erran honek, gaurregun arte iraun duela eta ez dela hain segur bihar ahanztekoa, ez galtzekoa:

ASTO AINITZ MUGERREKO!

Hori hala bada, halabiz!

Hala ez baldin bada, halatsu!

Berhocoirigoin Michel⁴

GAZTAIN-XILOA

“Gaztain-xiloa” izena duzu... Garazi, Baigorri edo Xuberoko baserri ttipixka bat zinen... Zinela diot, ezen orain, ez baitzira. Ez zira gehiago deus... Izaite ekonomikorik ez duzunaz geroz, EZ ZIRA!... eta kitto!

Alta mendez mende, sortu, hazi eta biziarazi ditutzu familiak: zor-tzi, hamar hurrekoak... Mendiari kontra, atera zira beti: behi, zerri eta ardi kotsia... egiten zen hura kasik dena garbi, eta ez zen despendiorik behar! Uros bizi izana gatik, xuhurki itzulikatu behar, eta laneko orenak ez kondatu...

Bainan, atzo hein batean itzulikatzen zena, egun kasik ezin da; Gaztain-Xiloko eskualde guzia, zonbeit urte hotan jada husten ari da, eta, badakizue desertuak desertua dakarrela. Gaztek ere bizi nahi dute, eta bizia ez da lanean mugatzen...

Dena den, Gaztain-Xiloko nausi etxekandereak hirutan hogoi ta zonbeit urtetan dira eta, beren partea egina baitute, erretreta altxatzen hasiak dira; zorigaitzez segidarik ez dute etxaldean... Bi semeak behere hoitarat joanak: bat polizan sartua eta bestea PTT-tan lanean ari; alaba bat mediku baten etxean “nexus” eta bestea eskola libroko errientsa... Hala, “denak beren zitüazionearekin!...”

Horra beraz, beste etxalde bat gutiago... ez da gure herria, hortan ere, beste oska batez ahantzatu; “Bo! diote auzoek... hamabi ektara orai-ko egunean ez da aski! Aise hobe da laborari gutiago eta, diren hek hobeki bizitzea!...” Horiek hola, Gaztain-Xiloko lurrak amikanoak arrandatzekoak omen ditu... Omen!... Ikusiko hori gero!

Ze memento txarrean hustu den etxalde hori: orai, hoinbeste jende-kerbeit egingo zutelarik! Lehengo gobernuak ere, laborantxa nekea laguntzeko ideia zuen mementoan, justu justua orduan!, ez baita izigarri, bozetan kanporat joan behartu zitzaikon... Eta, gobernu berria jin zen: ha! hunek ba zerbeit eginen zuen... alainan, ez dutea hitz emana? eta, hitz eman badute, doaika... Ez baitira denak batian egiten ahal... Zer

[4] Laborari garaztarra sindikalista eta Laborantza Ganbararen buruzagia.

nahi duzue, ez dakigu xuxen kanbiotik landa zonbatgarren egunean den denbora aldatzen... eta batzuetan, tirrit, ez da aldatzen ere!...

Ba zinez, memento txarrean hustu da Gaztain-Xiloa, hoinbeste eskual seme alaba ari zauzkigularik oihuka: “Herriak bizi behar du...”... “Lurra Laborarier”... “Diruduna erosle”... Alta, norbeit etor baledi zure lurretarat, ados zintake ez? Norbeit planta baledi Gaztain-Xiloan... Ho! ibiakoitz igande guti libra zindezake, eta zure alokairuak ttikiegi litezke Greziarat edo Albaniarat bakantzetan joaiteko... Bainan, zer nahi duzu...

Ixo... Ixo... Ikusten dut norbeit heldu, argazki hartzeko tresna bat eskuan... egia da, baduzu itxura berezi bat... “Etxe ttipitto aintzin xuri bat, lau haitz ondoren erdian, iturriño bat aldean...” “Klik”, hartu du argazkia eta fer da gure gizona!

Esplikatu daut: “Gaztain-Xiloaren itxura, heldu den udatik goiti, Garaziko karriketari hatxemanen duzue milaka eta milaka, delako Xinan eginak diren “Souvenirs du Pays Basque” horien gainean, label gisa lotua”...

Maiatz 6. Garazi (1984)

Davant Jean Louis⁵

ASKATZEN

Erroak airatuz arras erre gabe
Hari baten puntan banoazu beti
Goi ala beheti, lana zutabe
Askatzen ari naiz, askatzen lurretik.

Aitamen oihana, urkoen sasia
Buztinen aztuna utzirik atzetik
Meneko ninduten indarren artetik
Askatzen ari naiz, askatzen hasia.

Lilien kantua goitikoan galduz
Lurraren lurrenak arrokan ahantziz
Amildegia honen begira naiz heldu.

Sustraiak non ditut, non oroitzapenak
Piru bat bederen banu den mendrena
Askatu beharrez, dena dut ahantzi.

Askatzen ari naiz askatzen lurretik
Askatu orduko erroak etenik
Askatzen ari naiz, askatzen bizitik
Amildegia

a

n

!

Maiatz 1 (1982)

[5] Ürrüstioien sortua, irakasle egona, olerki, liburu eta pastorala idazlea.

Duny-Petre Piarres⁶

ZER GIREN BESTENAZ

...“Hori da ontsa errana,
baina behar dugu lantu gure baratzea!”
Voltaire, *Candido*

Diela ehun mende, hemengo herrian,
Jende jakintsunenak, harpe beltz batian,
Bildu ziren ta jarri supazter xokoan,
Ikertuko zutela zer zuten gogoan!
Zuhurki hasi ziren, beraz, eleketan,
Denak utzirik eta, erran eta merran...

Hunek, erraiten zien, gizona zerutik
Erori dela hunat, Jinko bat izanik.
Bai eta orai ere, hortaz orroiturik,
Ametsetan bederen, baduke geroztik
Argiño bat gogoan ardura pizturik,
Bere bihotza nunbait iluntzen delarik.

Horrek, segurki baietz, eta berehala
Zimizta bat burian agertzen zakola,
Jakitate handia hortik heldu zela!
Gizona balinbada jinko bat bezala,
Egiaren zaintzeko ukanez axola,
Zergatik agertzen da, hemen, hain ahula?...

[6] Garaztarra, Périgueux hirian komisario eguna, *Piarres Hegitza* izenarekin idazle, kronikalari eta haur munduko testuen ikertzaile.

Harpiaren jabia, leherrina baitzen,
Ihizitik jin eta, zanpez lokartu zen!
Gure hitzun ederrak, han beti mintzatzen,
Solasari loturik, denbora pasatzen,
Eta zilo hortarik nehor ez jalgitzen,
Kakin beharrez ere, etziren higitzen!...

Harpe guzia baitzen arrunt usaindia,
Haserrean jeiki zen lekuko nausia
“Nik ez dakit badenez gogoan argia,
Ba batian atxeman dut zertan den egia
Ziek utzi orduko, hor, zikinkeria,
Nork garbitu behar du ene sukaldia?...”

Egungo Jaunak ere, dira ene ustez,
Mundu zikintsu huntan, kezkatia zinez,
Alferretan mintzatuz, lanak ez eginez,
Gero ta gehiago goxoan egonez,
Kakaren garbitzeko sehia beharrez,
Lagun aski zozo bat ezin atxemanez!

Maiatz 2 (1982)

Erramuzpe Patxika⁷

AGUR MAITE!
Egun heldu nitzazu
“emazte bezala”
zurekin mintzatzera,
zeren nik baitiot
neri ekarri dautazuna
zor dauzutala.
Bertze ainitz bezala,
agertarazi nauzula
hain ttipi bainan hain zabal
den tresna lauki hortan.
Nahi nuke, lerro hauetan,
sendiarazi, denbora hartan,
senditu nuena nere baitan.

Egun hartan izan zen
“emazte bezala”
“Ni” naizena agertzea
bertzeen aintzinean.
Telefonatu zinautan
nahi ninduzula flmatu.
Nere bihotza zen gelditu,
harriturik ta xoraturik.
Bainan egun hartarik
kontzientzia harturik
ohartu naiz gogotik
toki bat izanik
naizela gizartean bizirik.

[7] Aldudarra, Angelun bizi, mundu euskaltzaleko langilea.

Geroztik badakit
“emazte bezala”
izana gatik etxean lanean,
bizia eta bizitza dela
barnetik ongi izaitea.
Nere izaitea borrokatzea
amodioa zabaltzea
bihotzean bizi dutana
bertzeekin bizitzea.
Ez da beti errex
naizena agertzea.
Bainan hori da
Biziak eskaintzea daukuna
ZUK MAITE dakizuna.

Bihotzetik agur Maite
“emazte bezala”
milesker egin duzunaz.
Neretzat, ez zira hila,
uzten duzun lana
hain da ederra,
nun neretzat baitzira
gutartean bizirik.
Bai MAITE lehen lehenik
emazte zira.
Eta “emazte bezala” diot:
ez adiorik eta ikus artio.

Etxegoin Pantxoa⁸

NERE IZAITEAREN OIHANA

Larunbat arratsaldea. Zerua oskarbi dagoen bitartean, bide handia uzten dut eta xendrak hartzen. Xendra hauek, noraino eramanez naute? Nik bilatzen dudana tokira agian; toki bat ixila, bakardadez josia eta bizkitartean, mila gauzen egoitza. Oihan usain-on bat igerikatzen den toki bat. Sartzen naiz, nere gorputza sartua da deihanik; oihanaren erritmoarekin bat egiten du. Nere oinek ere! Arnasa hartzen dut, batean lurraren altxor guziak nereganatuz eta bestean, debaldetan etorri zaizkidanak kanporatuz. Inun luhartzarik. Bakarrik, ezker zuhazti, eskuin sasi, begira latsa-errekari. Orroitzapenetan nabil edo bederen xerkatzen. Bat heldu zait gogora! Haur edo hobeki, ttiptiagi nintzelarik, nere aitak egortzen ninduen egungo sasoin berean, udazkenean, behi zain, latserreka hortara. Hitzak dakarren bezala, toki bat, ur-bide, sasi handi batek berexten zuena. Alde batetik, gure funtsak, bestetik beste norbaitenak. Eta, erdi-erdian, haritz bat. Hunek emaiten zuen ezkur bi aldetara, ez zitzaizolakoan bekaizgo egitea laket, dudarik gabe. Bai, erraiten dut “zuen” zeren eta orain, nun zaude? Zer egin zizun haizkor punta zorrotz harek? Populuak iziturik joan ziren zure ilakinatik; xori kantariak, beren amodioan sarturik zeudenak luzaz ibili ziren zure bekoki gainean zinkurikan, zure oihi minen babesean. Egun, ezin diezadakezu erantzunik eman. Bizkitartean, zu ikusi eta, sekulakotz lurrari lotua zirela iduritzen zitzaidan. Bainan, zure izerlikak kolpe barnekorretik ihes egin zuen eta enborra eihartu eta berexi zen bere oinetarik.

Eta bihar, supazter distiratsu batean, suak hixtu eta zarta eginen du eta zu, egur zahar bilakaturik aspalditik, intzirikan tehentaz beteko dituzu gure sukalde epelduak. ZER erranen ote dute? sortua zinela, lurrez asetzeko eta zeru urdinaren hurrupatzeko? Urtero haundiago eta xorien ohantze izaiteko? Bai, erranen dute gizona sentimendu gabekoa dela haritz bat haizkor kolpez hozkatua izan dadin, izaite bizi bat izanki eta... Eta supazterrean, egurra kurrumilkatuko da.

[8] Garaziko Jatsun sortua, kantari, antzerkilari, kultur munduko langilea, Kultur Erakundearen zuzendari.

Bat batean, nere gorputza higitzen da edo bederen higitzen dut. Polliki polliki aurreratzen naiz abots baten bila. Nere oinek harrotzen ote dituzte zuhaitzaren azken errautsak! Nabil, asmo horiek gogoan, sartuz lur barneraino, misteriotsuak zaizkidalako haren sabel zuloak. Nere oinek, berriz ere haiek, lur-arras dabiltzalarik, musikaren irudimen bitxiak ekartzen dizkidate, nere gorputz guzia inarrosten dutela, haizeak frindaka daramatzalarik larrazkeneko azken ostoak. Lurrak berak, doinuzko oihartzunak dakartza, nere gorputzaren zama haren gainean kunkurtzen zaiolarik. Okhilak bere aldetik, beti erritmo berdinean jotzen eta jotzen du moko ukaldika, trunkoa zilatu artino.

Urratsak neurrituz, oraino bere zangoen gainean dagoen ametz bati hurbiltzen natzaio. Jauzi egiten dut, adar buluzi bat nahiz nere esku plegatuetan tinkatu eta laster lurreratzen naiz, burdingita bat bezala nere baitako zalutasuna aurkitu nahian. Huntz-osto eta goroldioek estalirik daukate arbol azala. Goroldi hori, harrotzen dut nere ehi punttekin, senditzen eta hurrupatzen haren usain gozoa nere sabel zuloraino sar dadin. Senditzen dut gaztetasunaren ezitia; berpiztea merexi duena. Orroitzen naiz zenbat aldiz hurbildu nintzaion ttipietan, harrozkatu nizkion erroak jakin nahian zergatik sortu zen lur edo zuhaitzen mamian.

Egia erran, bidaia luze batean sartua naiz bainan ez luzarako zorigaitzez. Laster, bide haundia atxemanen dut, xendrak utzi eta... Eguneroko bizitzak berriro ere dei eginen dit, utzirik adarpean mila solas ixilduko direnak, lehen haize pafadan. Egun batez, oihana hiltzen balitz, lurrak galduko luke bere urguluzko edertasun guzia; amets gabeko mundu baten ordularian biziko ginateke.

Maiatz 5 1984

Ezponda Txomin ⁹

JABERIK GABEKO ZAKURRAREN BIZITZA

1

Beti bezala bertsuen bidez daukat egungo langintza
aipatu nahiz jabe gabeko zakurrak duen bizitza
ez idurian gure arteko ainitzak berdin gabiltza
esperantzaren hegal beroak handia baitu geriza

2

Zokotik zoko Etxetik Etxe beti badabil til-til-til
beharriak-ta burua apal jateko onik ezin bil
horren gatik du bizkar partean larrua hezurrer hurbil
gauza ona den lekuan beti baitago ainitz maratil

3

Ez da ohitua asko bezala beti sabela beterik
badaki zer den garizuma ta zer egoitea barurik
horrelaxen du nai ez duenak egon katean loturik
sofritu gabe ez da izaiten sekulan libertaterik

4

Gau gehienez miatu behar kanpoko zikin untziak
beretzat zerbait gordetzen baitu batek ez badu bertziak
ez du lotsatzen zikin artean bere muturra sartziak
beretzat berdin onak baitira bertzek ez nahiz utziak.

5

Gau gehienak hola pasa ta egunaz baitago lotan
aments goxoak egiten ditu haragi onak gogotan
etzen lekuak hautatzen ditu bere gustuko lekutan
uda partean itzalean ta neguan lasto metetan.

[9] Garaziko Jatsun sortua, Arbonan bizi, kondalari eta bertsolaria.

6

Bere betiko lagun fdelak hortxe ditu kukusoak
bere denboran haziak ditu bai familia osoak
haien haizkatzen bermatzen ditu zangoak eta besoak
lagun hoberik merezi zuen hain segur zakur gaizoak.

7

Zakur mehea dena kukuso lehengoan erranian
lehen egia zagoen eta berdin gaurko egunian
uste ez denak hartzen baigaitu maizenik bere menian
beti badira bizi direnak bizi direnen gainian

8

Behin batean joan izan zen urrixa polliten gana
maitasunaren sukarrak zion ideia hori emana
harat helduta aurkitu zuen gaitzeko zakur andana
bainan abilak badaki beti besteak nola engana.

9

Ikusi zuen bazagoela bertzetan zakur ederrik
maitasunezko sendimendutan ez zagoela bakarrik
batzu borrokan hor ari ziren negurtu gabe indarririk
maitasunetik urruti zauden joka ari zirelarik.

10

Gisa hortarat iraganikan hiru gau eta bi egun
berriz lehengo lekurtatzea deliberoa hartu zun
denbora gutiz egin izan zen zerbait geihagoz jakintsun
maitatzen dugun lekuan bezin ongi ez gaudela nihun.

Bergarako Idazle Eskolako ikasleen testuak (2017)

OREKAREN BILA

Bergarako Idazle Eskolako lehen egunean, aurkezpenen ondoren, egokitu zitzaigun azaltzea, idatziz, izena zergatik eman genuen. *Bizitza ipuin bat delako, jarri nuen nik, eta ipuin hori idaztea gustatuko litzaidakeela*-ko. Gezurra zen, baina polita.

Gurasoak baserritarrak nituen; aita bost neba-arrebatik azkena eta ama seitik azken aurrekoa. Beraz, ezkondu, kale gorrira ezkondu behar izan zuten.

Garraitzetako Tortola kalean alokatu zuten etxe zahar bat. Beheko solairuan, bodega beltz batzuk zeuzkan etxejabeak. Egurrezko eskaile-
rak igota heltzen zen lehen solairura. Han zegoen etxebizitza. Hiru loge-
letatik bakar batek ematen zuen patio estu eta ilun batera; beste biak
itsuak ziren. Egongelan, bernizatutako mahai handi bat armairuz ingu-
ratua, patioari leiho batez lotua. Komunean, egurrezko konketa baino
ez, hiru metroko zuloarekin. Ezkaratza zen argi naturala zeukan etxe-
gela bakarra, kalera ematen baitzuen. Aurrez aurre, San Pedro beltzaren
irudia, edonor ikaratzeko modukoa.

Egurrezko eskaileretan gora nor zetorren laster jakin zitekeen, per-
tsonaren araberako melodia jotzen baitzuten egurrezko mailek; beti ere,
hileta martxaren tankerakoa.

Etxe horretan eman nituen bizitzako lehen hamar urteak. Denak ez
ditut gogoan, baina bai bost urte nituenekoa, gerritik beherako parali-

siak oheari lotu baininduen. Meningitisa izan zitekeela pentsatu zuten medikuek, eta igande batean, egongelako mahaian eserarazi ninduten, gorputza aurrerantz makurtuta. Aitaren zerrategiko lau lagun indartsuk eusten zidaten, medikua eta praktikantea lepoko hezurretik analisisietarako ura ateratzen zebiltzan bitartean. Zitxada mingarri haiek eragindako alarauek etxea ere inarrosi egiten zuten. Logelara eraman nindutenean, ama negarrez aurkitu nuen, “ez egin negarrik” esan nion, “ez didate minik egin eta”.

Ohean etzanda, aitaren lagunetakoko batek egurrezko metro tolesgariarekin neurtu ninduen, hilkutxa prestatzeko edo ...

Ez zen meningitisa, sukar erreumatikoak baizik. Lau ordutik lau ordura etortzen zitzaidan praktikantea injekzioa jartzera. Eskailerek hileta martxarekin iragartzen zidaten bisitaldia. Negarrez ematen nion ongietorria. Hezur eta azal baino ez nintzenez, orratzak hezurak urratzen zizkidan, min eraginez.

Baina praktikantearen orratzek ez ezik maindireen mugimendurik txikienak ere alarauka jartzen ninduen. Igande arratsaldeetan izaten nuen barealdia. Izeko bat etortzen zitzaidan bisitan. Ikaratzeko ipuinak kontatzen zizkidan, hain errealismo handiz, ezen beldurraren beldurrez minik ere ez bainuen sentitzen.

Lau hilabete egin nituen ohean. Negua izango zen, zeren gogoan dut erregeenetan Baltasar bera etorri zitzaidalda oparia ekartzera: kartoizko behia. Izugarritzko ilusioa egin zidan, ez errege beltzak, behi nabarrak baizik.

Hainbeste injekzio hartuta hoherantz egiten ez nuenez, medikuak iradoki zien gurasoei eguzki-izpirik ere sartzen ez zen etxe hartatik ateratzeko, bestela ez nintzela sekula osatuko. Amaren jaiotetxera eraman ninduten. Eguna behizain ematen nuen aitonarekin, eta olgetan txakurrarekin. Grazia egiten zion txakurrari bera bezala lau hankan ni ikusteak, baina halaxe ibili behar izaten nuen, ahaztu egin zitzaidan eta oinez. Naturak osatu ninduen.

Ni osatu eta aitona eraman. Goiz batean ez zela ongi sentitzen eta arratsalderako joana zen beste mundura. Bat-bateko heriotza hark arrakalatu egin zidan barrua. Negarrez eman nuen eguna, lepoko hezurreko zitzadak baino mingarriago egin zitzaidan aitonaren heriotza. Gainera, bakarrik nengoen, nire ama ere zulo beltzean sartu baitzuen bere aita-

ren heriotzak. Eskerrak auzoko baserrian nire sasoiko neskato bat zegoen eta haren azalpenek kontsolatu ninduten. Esan zidan aitona ez zela betiko joan, bere amonak esanda zekiela berriz biztuko zela. Denborari denbora ematea zela kontua. Hitz magikoek esperantzaren leihoa ireki zidaten. Aingeru hartaz maitemindu nintzen. Elkarrekin ematen genuen eguna, jolasten, berbetan, mundu hobea diseinatzen ... Eskolak bereizi gintuen; bera mojen kolegiara eraman zuten, ni herriko eskolera. Aitonaren galeraren parekoa edo gogorragoa egin zitzaidan lagun bakarra galtzea. Hutsune ikaragarria.

Eskola kartzela bat zen eta katekesia beste bat. Infernuari izua nion. Behin, komunioa egiteko bezperan, hostia zelan hartu irakastera eraman gintuen abadeak elizara. Haginekin ukitzen bagenuen, infernura gindoazela esan zigun. Ia bertan hil nintzen hostia ezin irentsita.

Garai hartako une zoriontsu bakarrak igande arratsaldekoak izaten ziren. Izeko dendaria etortzen zen gurera, kutxa bete txokolate tableta otzaran hartuta. Txokolate tableten barruan, bilduma bat osatzeko kromoak: futbolarienak, pilotarienak, txirrindularienak ... Bakoitzean bat. Tabletak zabaltzen genituen, kromoa atera, errepikatuak sartu eta berriro zarratu. Horrelaxe osatu nuen nire bizitzako lehen bilduma. Balo bat hartu nuen opari gisara, hondartzara eraman nuen egunean erreka ostu zidana eta itsasoak irentsi.

Eskolako egunik onena larunbat arratsaldea izaten zen. Ez hurrengo egunean jai geneukalako, baizik eta andereñoa ile-apaindegitik berandu etortzen zelako. Haren berandutzea ikaskideei ipuinak kontatzeko baliatzen nuen. Neuk asmatutakoak gehienak. Aho zabalik entzuten zituzten. Sufrimendua fantasiarekin sublimatzen entrenatuta, ipuinak asmatzen abila nintzen eta kontatzen abilagoa. Aurkitua nuen munduanlekua ...

Orain, jubilatuta, Idazle Eskolan ipuinak idazten ikasi dut; tamalez, zelan asmatu ahaztu zait. Lastima.

Orekaren bila lehen, orain eta beti.

FERNANDO GARATEA

URREZKO LEPOKOA

Gizonezko ederra zen. Altua. Beso indartsuekin. Bular sendoa. Ez ordea lanak zaildutakoa. Ariketa makinek zizelkatutako gorputz ia perfektoa zuen. Dietak. Proteinak. Esteroideak. Gau giroko dantzaldiak. Bitaminak. Estimulanteak; legalak, ilegalak ere bai. Ajolarik gabe bizitzeak proportzioak borobiltzen zizkion.

Unibertsitateko ikasketak hasi bai, ez zituen bukatu, ordea. Diru behar handirik ez gurasoen eskuzabaltasunari esker. Haiek izan ez zuten aukera eskaini zioten semeari. Harro zeuden berarekin. Magisteritza bukatzeko zazpi urte gehiegi ez ote ziren pentsatzen hasi ziren arte. Nota onak aterata tartean gainera.

Iturria moztu arte. Iñigok ez zuen bizitza zer zen ikasi; hogeita bost urterekin eta bizi-bizi zegoela usaindu baitzuen sufrea gertutik. Guraso edo aiton-amonen gosea ez sentitu arren, dexente argaldu zen. Egunero afaltzea, zer zen hori? Oheratzerakoan, bakarrik hasieran; bakarrik, hotzez ondoren; bakarrik, hotzez, kotxean bukaeran.

Zin egin zion bere buruari ordea ez zuela gehiago hotzik pasako. Egin beharrekoak egingo zituela bizitzan aurrera egiteko. Asmoak ez ziren txarrak. Duintasun hitza, bai, zitala. Konturatzen zarenerako, gehiegitan jo duzu lurra lohia gustukoa ez duzula esateko.

Casting-a. Hura zen hitz klabea. Ateak irekiko zizkion giltza. Parrandetan besterik ez zuen abestu. Ez zekien dantzan. Antzerkira behin joan zen; aktoreak lan bikaina egin zion... kamarotean. Ez zuen habilidade berezirik ezertan. Pailazo hutsa zen... pailazoa, bai, arrakasta duen oro bezala. Ez ala? Futbolari-pailazoa. Politikari-pailazoa. Kazetari-pailazoa. Sindikalista-pailazoa. Psikoanalista-pailazoa. Idazle-pailazoa. Medikupailazoa. Ez zen bizitza bere zirko hutsa?

Kontzeptu aldaketan zegoen gakoa. Besteen izerdiarekin aberastea-ri ekintzailea deitzen bazioten, lasai ederrean izan zitekeen bere moduko pailazoa harreman sozialetan aditua. Errealitatea norberaren erai-kuntza bada, ekitea besterik ez zitzaion geratzen.

Atea gurutzatu zuen:

-Egun on...

-Proba egitera zatoz?

-Ba...

-Inprimakia bete mesedez eta itxaron, mila esker.

Irtendakoan botaka hasi zen baina lortua zuen lekua programan. Agudo kanporatu zuten lehiakideek. Lortu zuen nor izatea gaueko munduan. Harrapakina behatu. Hegoak astindu. Atzaparrak estutu. Dena sekuentziazio perfektuan. Hontza.

Harrapakinak beste haundiagokoaren bidean jartzen zuenean, txikitua uzten zuen. Diskoteketako komunak sarri bisitatzetik pentsioetara pasa zen. Bi eta hiru izarretako hotelak heldu ziren gero. Dena oso azkar pasatzen ari zen. Beharrezkoa zen diskrezioa mantentzea. Zer esanik ez txaletak bisitatzen hasi zenean. Zaila benetan.

Xabier ezagutu zuen arte:

-Bizitza osoa jolasean pasa behar duzu?

-Lanean baino hobeki, ezta?

-Nik eskaintzen dizudan trena ez da zure nasatik berriro pasako txikito!

Epailea. Sona handikoa. Berarekin jarraitzekotan jolasak bukatuak zirela sinarazi zion. Normala, idazlea balitz olerkia erreztatzea eskatuko zion. Polizia balitz, zartailuarekin jotzea ohera lotu ondoren.

Uste baino errazagoa suertatu zitzaion aurreko bizitza estaltzea. Miloi bete eskas biztanleko herri txikian denok elkar ezagutzen duten arren, ukiezina zirudien. Begirada zorrotzen orde irribarre zuriak. Erantzun txarren orde galdera inutilak. Miserableak!

-Arratsalde on bihotza!

-Arratsalde on! Xabi! Dena ongi? Oso arraroa da zuk ordu hauetan deitzea.

Luzeak izan ziren deia jaso eta hurrengo bi orduak. Hogeita hamabi minututan etxeratuko zela esan zion. Seinale txarra. Giltzak sarraila

ireki zuenean gihar guztiak tenkatu zitzaizkion. Edozertarako zegoen prest. Aurpegiak ez zuen ezer salatzen, ez onerako ezta txarrerako ere. Kartazala eman zion. –Hurrengo egunetan oso lanpeturik ibiliko naiz...

–Harritzekoa zu lanpeturik!

–Ez daukat sesiorako gogorik... honekin ere egin dezakezu txistea...

–...

–zuk erabaki gonbidapena onartu ala ez.

Berak erabakitzeke. Nola ez zuen onartuko ba? Urte judizialaren hasiera ekitaldia. Hiriko gizon-emakume aberatsenak egongo ziren! Boteretsuenak ere bai. Tira, batzuk sokaren ahoa, besteak ipurdia! Hura izango zen bere gaiapenaren festa. Lohitik ateratako gizonaren mendekua. Iñigo Haroren kontsagrazioa.

Iritsi zen eguna. Iñigok taxia hartu zuenean ez zekien oraindik gauak ekarriko ziona.

–Arratsalde on bihotza! Ez naiz etxetik pasako, zuzenean joango naiz hotelera, ados?

Haserretu zen.

–Ez zait batere zuzena iruditzen! Uste nuen serioago hartzen zenuela gurea! Nirekin lotsatzen zara ezta!

–Iñigo... ez hasi beti...

–Hor konpon!

Hotelera iritsi zenean Xabi ez zegoen. Ekitaldi aretora sartu zen: ezta han ere. –Oso zen arraroa gertatzen ari zena. Korbataren korapiloa zertxobait askatu zuen. Argiak itzaltzen ari ziren. Non demontre zegoen?

Aurkezlearen hitzei ez zien erreparatu “Javier Grande Lopez” entzun zuen arte. Belarriak tentetu zituen “...urrutira zoaz baina bihotzean eraman gaitzazu, mesedez...” Fosilizatua geratu zen. Zer arraio esan zuen hark? Ze demonio zen antzerki hura? Zergatik ez zekien deus komedia edo tragedia hartaz?

Zalantza guztiak uxatu zituen Xabi hurbildu eta ezpainenetan muxu eman zionean. Lehenengoa aldia zuen publikoan. Aho bete hortz geratu

zen. “Banoa, nirekin nahi zaitut han ere”. Oraindik silabak, hitzak prozesatzen ari zela, Xabik kutxatxoa patrikatik atera zuen. Tapa altxatu eta urrezko lepokoaren inskripzioa erakutsi zion: “20161115-I-51116102”. Negarrez hastekotan egon zen. Originala benetan: elkar ezagutu zuten dataren zenbakiak; bere izena; ondoren, elkar ezagutu zuten dataren zenbakiak alderantziz idatziak, betikotasuna adierazi nahian edo.

Nolako gaua! Jende inportantea ezagutu zuen; fiskalak; epaileak; polizia-buruak; paparrean metal asko zeramatzaten militarrek; alkatea bera... Konturatu ere ez zen ia-ia egin Xabik kasurik egin ez ziola. Bere konpromisoak zituen. Batekin eta besterekin berriketan. Dantzaria ez izan arren han ibili zen damaz-dama dantza bikotea aldatzen senarren irribarre inozoaren pean. Kabroiak! Ez zuten arriskutsutzat jotzen.

Festari agortze zentzuak antzeman zizkion. Ezin zuen horrela bukatu bere gaua. Euforia egoera hartan erabaki zuen aspaldian utzia zuen ohitura behingoagatik berreskuratzea. Ez zuen jarriko Xabi arriskuan. Taxia hartu zuen hiriko ibai zabalaren alde ilunera joateko.

Etxeko txirrin errepikakor eta amaезinak ekarri zuen bueltan. Ondorengo gaizki editatutako filmearen fotogramek osatzen dute: pertsona armatuak, kaputxadunak, oihuak, eskuburdinak, letania, sirenak, kazetariak. Epailea.

-Kodea Iñigo!

-Zein kode?!?

-Suitzakoa! Miloi askoren jabe egiten zaituena Iñigo...

-Zein kode!

-2-0-1-6-1-1-1-5-I-5-1-1-1-6-1-0-2

-Ze kode eta ze ostia!

-Zintzilik daramazuna Iñigo, zintzilik daramazuna.

JOXE ALDASORO

EGUTERA ILUNTZEN DENEAN

Urdaila orroka zeukan Mikelak mahaian eseri zenerako; eskerrak amak mahai gainean utzia ziola talo-zopa katilua. Koilara bete eta ahora eraman zuen.

Bederatzi urteko neskatoak bigarren astea zuen artzain, eta bakarrik joateko garaia iritsia zitzaion. Koinatuak eraman zuen aurreko astean, lehenengo eguna izanda, ofizioa erakusteko. Hura zaldian, Mikela oinez. Hurrengo hiru asteetan bakarrik aritu beharko zuela esan zion orduan. Bere ahizpa, Maria, ume izateko zegoen; koinatua ipurdia erlakitenez beteta; eta anaia nagusiak ez omen zuen batere fundamenturik ardiekin. Horrela eta beste mila modutara egiten zion iseka koinatu petralak anaiari. Kontuak kontu, azkenean Mikelak joan behar koinatuak horrelako burugogorkeriaz erosi nahi izan zituen ardiei kasu egitera.

Amaren eskuak ilea laztandu zion eta neskatilak begirada jaso zuen, ez zuen inor sukaldean sartzen sentitu.

“Bi txokolate-ontza eta sardinzar erdia jarri dizkinat poltsan”. Urdintzen hasitako ile luzea mototsean jaso zeraman eta jantzi beltza, goitik hasi eta beheraino, joan ziren lau urteetan bezalaxe. “Egun on, ama”, eskuak amantalean sikatu eta poltsari heldu zion, “Eskerrik asko”. Alabari eskua sorbaldan jarri eta sutara gerturatu zen ama. “Egon, egon. Ondo gosalduta lehenengo”. Anaiaren katilua prestatzen hasi zen, aurki jaiki eta baserriko lanekin hasiko baitzen hura ere. Amak ahizparenera joan behar zuen eta hura geratuko zen baserriaren karguan.

Katiluko esnari azken tragoa eman eta harraskan utzi zuen Mikelak, poltsa hartu eta etxetik irteteko. Fresko zegoen kanpoan eta eskuak jertse-besoetan ezkutatu zituen, saletxera zihoala. *Txiki* zaunka batean ari zen barruan, eta egurrezko atea zabaldu orduko, salto egin zion gainera lagunari. Koinatuarekin ez zuen halakorik egiten, baina bazekien Mikelak ez ziola errietarik egingo. *Txiki* izena zuen, artzain txakurrik txikitik askorik ez bazuen ere; handia eta bikaina, txakurra. Buruan laztan egin zion neskatilak eta saletxetik makila handia hartuta,

Arantzazumendira bidean jarri ziren biak, *Aantzumendi* deitzen zioten hartara.

Orbelezko mantuak, zabal, udazken kolorez janzten zuen mendia. Arbola gehienek galduak zituzten hostoak, eta gelditzen zitzaizkien apurrak haize boladek lapurtzen zizkieten. Gaztainondoak fruituz beterik zeuden, luze gabe joango ziren gaztainak erortzen. Gustatzen zitzaion artzain lana Mikelari, lasai-lasai egoteko aukera ematen zion, koinatuaren petralkerietatik urrun, anaia nagusiaren txantxetatik urrun. Gauza bakarra eskatzen zion Jaungoikoari: ateri iraun zezala; trumoirik ez, mesedez. Beldur zen trumoiak mendian harrapatzen bazuen gertatuko zenaz. Larritasun ederrak pasata zegoen beste behin, baita *Txiki* ere, trumoiak mendian harrapatu zituztenean. Laguna korrika txikian bazihoala ikusita, errezoan hasi zen haurra, amak esana baitzion doktrina ondo ikasi behar zuela.

“Nor da Jaungoikoa? Izan daitekeen izakirik bikainena da Jaungoikoa. Jabe onari ematen dio betiko...”, tokian gelditu geratu zen pentsakor une batez, “...zoriona!”

Benta *Txiki*, Zuhazti eta Egileor igarota, zeharbidea hartu zuen betiko larrera heltzeko. Hontza uluka ari zen. Izango ziren hiru bat ordu laurden etxetik irten zenetik, baina erlojurik ez eta izango balu ere ezin antzik eman... ezin seguru jakin. *Txiki* ilajea bustita gerturatu zitzaion korrikan, ailegatu ziren errekastora, Arreako pasora. Ingurura begiratu zuen, ea oinak busti gabe igarotzeko pasabiderik zeukan, ez zuen egun osoa hankak bustita pasa nahi eta. Harri handi samar bat zegoen erdialdean, haraino iristea lortzen bazuen ez zuen busti beharrik izango. Eskuez altxatu zuen soinekoa eta haize freskoak oilo ipurdia zabaldu zion izterretan. Abarkak bustitzen bazituen, kito! Kontu handiz luzatu zuen oina eta bera baino garaia goa zen makilarekin lagunduta egin zuen saltoa.

“Bai!” salto egin zuen pozarren, lehor iritsi zela sentituz: “Goazen, *Txiki!*”. Txistuka jarraitu zuen bidea, gizonak egiten zuten bezala.

Eskua eraman zuen kopetara, Arantzazumendiko larrea hobeto ikusi nahian. Han zegoen ordurako Pio, Askosaletzekoa. “Eskerrak...” izugarri laguntzen zion agureak neskari, ardiak noiz atera, noiz sartu... Gero koinatuak zerbait ematen zion eta gizona gustura. Hura gabe galdu egingo litzateke Mikela *txikia*.

Toki egutera zen larrea, ardiak epel egoten ziren bertan. Goialdean, aldiz, pagadi zabala zeukan eta txabola, koinatuak sekula giltzarik eman ez zion arren. Beheko aldean inguruko herri guztiak ikus zitzakeen, inurritegiak izango balira bezala, euren erritmoan egunean aurrera egiten zutenak. Euren lanetan, euren kontuetan; han goian gertatzen zen guztiaz ezjakin. Beste mundu batean bezala.

Gerturatzen zen heinean bere familiako ardiak ezagutzen hasi zen. *Filo. Lepamotxa. Burugrixte, Sorgiñe.* Mariarenak izanda ere, honek ez zuen bat bera ere ezagutzen, ez zitzaizkion gehiegi axola ardiak. Mikelak, ordea, pertsonak bezalaxe bereizten zituen eta izena jarri zien. *Txikik* korrika saio ederra egin zuen ardietara iristeko! Ehun ardi pasatxo ziren, baina egitian bildu zituen denak txakurrak.

“Egun on!” Piok eskua altxatu zion agur modura, eserita zegoen harritik jaiki gabe. Mikelak irribarre egin zion eta ahots alaiaz erantzun: “Egun on!”. Bi, lau, sei, zortzi, hamar... hatzekin binaka zenbatu zituen ardiak; guztiak zeuden, abaroan. Halaxe bilatzen zituen goizero, bil-bil eginda, latzean etzanda.

Pio ez zen oso gizon kontularia, izatez. Artilezko galtzak egiten ari ziren zen, gero saltzeko, eta halaxe ari zen orduan ere, begiak erdi itxita. Aldian behin, zerbaitek akordarazita bezala, ardiak tokiz aldatu behar zirela jakinarazten zion Mikelari eta esandakoa egiten zuen neskatilak. Esaneko neska baitzen.

Goizerdi aldera eman zion lehenengo agindua: “Aizan, zelaira atera behar ditun”. Latzean garoak eta jaten zituzten, baina denetarik jatea komeni omen zitzaien eta zelaira ere atera behar ziren, ona jatera. Hasierako egunetan irakatsi zion hori Piok, koinatuak ez bezala. Gustura hartzen zuten ardiek aldaketa, noski. *Deabruhanka* hasia zen gainontzeko ardiei salto egiten. “Geldi, geldi!” banatu zituen neskatilak, ardiengana gerturatuz, Piok algara egin zuen umea hala ikusita eta lotsatu egin zen Mikela. Gertu zeukan arroka batean eseri zen, soinekoa lisatuta.

Artzaina jaikitzen ikusi zuen eta eskuak arbelezko iturrian sartzen. Biak batu eta ahurra urez beteta eraman zuen ahora. Bekokia belztu zuen Mikelak, amak esku zikinekin ez jateko esana zion eta ez zitzaion keinua gustatu. Baina egarri zela sentitu zuen honek ere eta indarrez jaiki zen zorutik. Ez zitzaion metal ura gustatzen, ezta ur beltza ere...

baina iturri hartako ura fresko-freskoa zen eta inolako zaporerik gabea. Piok lepoa okertu zuen, mugimendu zakarra ikusita. Umea gaztainondo baten adarretik tiraka ari zen, hosto bat kendu nahian.

“Ze demontre habil, neska”, Mikelak hostoa tolestu zuen eta iturrian sartu, basoarekin egingo lukeen bezala. Urez beteta atera zuen eta azkar asko eraman zuen ahora, urak ihes egin baino lehen. Irribarre egin zuenean ur tantak erortzen zitzaizkion ezpainenatik, baina asmatua zeukan hura edateko modu berria.

Bazkalordua aspaldi pasata zegoen, Piok herrira jaitsi behar zuela esan zionean, enkarguren batzuk egiteko omen zeuzkan eta. Fundamentua bazeukala neskak eta bakarrik ondo moldatuko zela. Larrean behera galdu zuen Mikelak begi bistatik horren ostean.

Isil-isila egin zitzaion bat-batean Arantzazumendi, Pioren hitzek askorik betetzen ez bazuten ere. Poltsatik koaderno atera zuen eta orri garbi baten bila hasi. Hemen. Kartoi zatia jarri zion azpian, tolestu egiten baitzitzaion bestela, eta lapitza hartuta, dotrina idazten hasi zen. “Nor da Jaungoikoa...”

Beeka hasi ziren ardiak eta pagadira gerturatzen ari zirela konturatu zen Mikela. Gorantz begiratu zuen: euri-lainoak. Errezoan hasi zen berriro ere, baina Jaungoikoak ez zituen bere erreguak entzun. Mendi puntako erreguak elizatik urrunegiak izango ziren akaso. Euri tanta lodiak erortzen hasi ziren, zeruak burrunba bortitzean eztanda egiten zuela.

Mikelak *Txikiri* deitu zion eta pausu azkarrean gerturatu ziren txabolako horman babestera. Hotzak eta izuak dardarez astintzen zioten gorputza eta belaunak besoez inguratu zituen, berotasun apurra mantendu nahian. Ile bustiak tantak isurtzen zizkion aurpegian, haren begi azpian ez ateratzeko gordetzen ari zen negar malkoen ordez. Luzea zen oraindik arratsaldea.

Zelaian erorita zegoen koadernoari begiratu zion: zopa eginda zegoen dotrina idazten ari zen orria, orban gris zabalak nabarmentzen ziren. “Nor da Jaungoikoa?”, galdetu zion bere buruari Mikela txikiak eta begiak eskuez estali zituen.

GALDU-GORDIAK

Elkartean ematen dute Ferminek eta Mattinek bazkalondoa, batzuetan, besteren bat batzen bazaie, mus partida ere jokatuko dute. Bestela, likoreak ateratzen dituzte Ferminen baratzean hazitako belarra erreztzean eztarria ez lehortzeko. Politika edo futbola izaten dute hizpide, nahiz eta ez bata, ez besteak, ez izan horretan interes berezirik. Batak Teleberrin entzundakoa errepikatzen du, besteak Telediariokoa.

Gaur, ordea, ezingo dira solasean nahi beste luzatu, herritarrei noizean behin egokitzen zaien lana egin beharko baitute, bart zendu zen Dorretxeako agurearentzat zuloa prestatzea hiletaren ondoren lurperatzeko.

-Ze, Mattin! Entzun al duk atsoa?

Elkarte ondoko etxean bizi den zaharrari buruz ari da Fermin. Arratsaldero topatzen dute atarian eserita, adats luze zuria mototsean bilduta beti, ezerezari so, gehienetan.

-Entzungo ez nian, ba!

-“Aaaiiii....galdu-gordiak!” kar, kar, kar!

Horrela agurtu ohi dute elkar, batak galdetu, erantzun besteak, barez lehertu bi-biak. *Galdu-gordiak*. Horixe da atsoaren ahots lakarrari arratsaldero entzuten dioten bakarra.

-Deitu didatenean, pentsatu diat: “*galdu-gordia* baldin bada lurperatu behar dena”?

-Hortxe zagok, ordea.... Luzerako ematen dik, gainera... sorgin doto-re itxurako horrek...

-Tira, atera ezak zer edo zer, zuloa egiteko indartu beharko diagu!

Beti bezala joan zaie bazkalondoa, luze, ohartzeko berandu xamar dabilta hilerrirako. Elizako atean jendeketa pilatzen ari da dagoeneko, arin egin beharko dute lan, erretako belarrak horretan askorik lagundu ez arren. Iritsi dira hilerrira, hartu dituzte sarreran aurkitu dituzten

palak, baina ez dira berehala ados jarri apaizak adierazitako lur zatia non ote den. Hasi dira Mattinek seinalatutako zatian zulatzen, ez dirudite horretan oso iaioak, lurra gogor dago azken asteetako lehorrea dela eta.

Halako batean, bigundu zaiela sumatu dute eta palakada bortitza-goak, sakonagoak egiteari ekin diote. Izerdi patsetan daude biak, jo eta su, erritmoa hartu diote elkarri, kiski-kaska, kiski-kaska, kiski-kaska... Sast! Mattinen palak gogorra jo du berriz.

-Kabenzotz! Ederki ari gintuan! Temati ni, gero! -Gogor ekin dio atzera Mattinek, Ferminek ohartarazi duen arte.

-Geldi! Zerbait zagok eta! Banengoan ba ni, haraxeago zulatu behar zela...

Ezkilak joka entzun dituzte orduan, meza laster bukatuko den seinale. Zuloa bete eta haraxeago zulatzea proposatu du Ferminek.

-Zoratu haiz! Ordu erdi behar izan diagu hau zulatzeko, hamar minututan hemen dituk eta! Dagoena aterako diagu, nonbaiten gorde eta guztiek alde egitean berriz sartuko diagu, eta bakea!

-Gorde, gorde... erraz hitz egiten duk hik! Non gordeko diagu, baina?

-Ondoko larrean bada etxola bat, hara eramango diagu.

-Harrapatuko gaitiztek!

-Ez, hoa eta esaiok apaizari arazoak izan ditugula, nik bitartean falta den lurra kenduko diat.

Lasterka abiatu da Fermin, bihotza taupa-taupa. Zorionez, bidean herriko ume bat aurkitu du. Neskatoak begi onez hartu ditu mandatua egitearen truke Ferminek emandako bi txanponak, horrela, Fermin Mattinengana itzuli da. Ahal bezala atera dute kutxa usteltzen hasia, aldiz, bakoitza mutur batetik helduta altxatzen saiatu direnean oholak kraskatzearekin batera gorpua lurrera erori da. Fermi goragalea etorri zaio.

-Aizak! Ez gaudek txorakerietarako! -errieta egin dio Mattinek -Har ezak orgatila. Zortea izan diagu, horrela errazago izango duk garraiatzea.

Orgatila etxolan utzita bueltan direla ikusi dute segizioa hilerriara sartzen, apaiza eta hildakoaren familia buru. Orduan sumatu du Ferminek bihotza bere onera etortzen; dena den, apaizak harengana hurbiltzeko keinua egin dienean berriro saltoka hasi zaio, gizona okerraz ohartuko zelako beldur.

-Prest? Hasiko gara, beraz -esanez, otoitz egiten hasi da apaiza.

Ohiko modukoa izan da lurperatzea, kutxa sartu, lur apur bat botatzen hasi... Ohiko modukoa izan da, behintzat, jendea alde egiten hasita hildakoaren alabarekin bakarrik gelditu diren arte.

-Zuek segi lanean -esan die emakumeak -ez dizuet trabarik egingo, azken unea arte egon nahi dut berarekin, besterik gabe.

Bi mutilek elkarri begiratu diote, batak besteari esanez bezala "trabarik ez duela egingo dio... zuloa itxi eta gero berriz ireki beharko diagu eta!". Itxi dutenean emakumeak bakarrik uzteko eskatu die, aitarekin bakarrik egon nahi duela tarte batean. Mutilek hasperen egin dute.

-Goazemak trago bat hartzera, merezi diagu; gero itzuliko gaituk.

Tragoa tragoaren ondoren, ilunabarra iritsi zaie egin beharrekoak bete gabe.

-Zer? Gaurkoa bukatu beharko diagu, ala? Eta bakea!

-Bai, gainera gauetz ez gaitiztek ikusiko.

-Aizak, Mattin, gaurkoa ikusita, pentsatzen hasia nauk atsoa zuzen dabilela.

-Bai, a ze galdu-gorde pare! Kar, kar, kar!

Ijili-ajala abiatu dira berriz ere hilerri aldera, bukatutakoan tabernara itzultzeko oso berandu izango ez delakoan; egin dute beste zulo bat, Ferminek aurretik proposatutako lekuan. Etxolara iritsi direlarik, ordea, bizkarrezurra zeharkatu dien hozkirria sentitu dute. Deus ere ez dago arratsaldean utzitako orgatilan!

-Zer egingo diagu orain?- Ferminek intzirika ia.

-Kabenzotz! Egin, egin...! Zer egingo diagu ez dagoen zerbaitekin? Ezer ez, aditu? Ezer ez! -Mattinek amorruez -Goazemak elkartera, zer-bait bururatuko zaiguk.

Gauerdia da herrirako bidea hartu dutenean, katu galduren bat izan ezik, beste inor ez dabil kalean, ahots urrunak iristen zaizkie noizean behin, telebistetako soinuak. Heldu dira elkartera, giltza sarrailan sartu dutenean hotsa sumatu dute gertuan. Burua biratzean, itzalen artean ikusi dute: ile zuria sorbaldetan behera, begirada ohi baino galduagoa, ilargiaren argitan zurbilagoa. Gorputza zurrundu dien marmarra baino ez zaie iritsi:. *Ai....galdu-gordiak*

NEREA BALDA

IZATEAZ

Dei iezadazue Theresa Miller, mesedez. Edo Theresa Sorensen. Tessa Bronson, agian. Nerabe nintzenean nahi nuen horrelako izen bat.

Kosmopolita eta mundutar sentiaraziko ninduen izen bat.

Ez zen nire abizena gustatzen ez zitzaidalako. Esklusibo xamarra da, ez dago Andonegi pilo bat, ez da Etxeberria edo Uranga bezalako abizen bat, entzunagoak, ez. Sekula ez dit arazorik eman, abizen euskalduna da, RH negatiboaren herrialdean bizitzeko ezin aproposagoa. Sekula ez dut entzun behar izan makettoa edo cacereñoa naizela nire abizenagatik. Beharbada kontrakoa, nire txikitako Donostian *qué casera* entzun behar nuen igual, baina hori euskaldunak ginelako zen eta gure artean, txikitant behintzat, euskaraz egiten geniolako elkarri. Baina Donostian ere, abizen euskaldunok pedigría zeukaten.

Ikastolan bazeuden abizen espainoldunak, jakina. Gogoan dut, nire lagun-minarekin, Dominguezekin haserretzen nintzenean bere “ahuleziez” baliatzen nintzela nere haserrea areagotu eta indartzeko. Gainera, bere azalaren pigmentua nirea baino ilunagoa zen, beste arrazoi bat bera gorrotatzeko, haserrearen haserreaz. Zorionez, adiskidetu eta elkarri maitatzen jarraitzen genuen. Maketofobia kutsakorra da antza, eta arrazismoa ere bai. Kutsakorra, txar guztia bezala.

Eskolan bazeuden Sevillano batzuk ere. Ez zuen erraza izan behar garai hartan horrelako abizen batekin ikastola batean ibiltzeak. Hasteko, geneuzkan andereño erdi moja horiek ez zieten bizitza errazten. Seguru nago behe-mailako sentiarazten zituztela, kanpotik etorri eta denbora nahasi haietan seme-alabak ikastola batetara eramateko erabakia hartu izana miretsi beharrean.

Eta ez diot meriturik kentzen garai hartako borrokari. Ikastola bai, klandestino hastapenetan ere bai, esfortzu itzela bai irakasle eta baita gurasoen aldetik ere, zalantzarik gabe. Esker onez esaten dut. Lan ikaragarri eta erabakigarria egin zuten. Baina gauza batek ez du bestea kentzen; andereño horiek pentsamolde tradizionala, klasista eta baztertzaila zuten. Horrela bizi izan nuen nik, behintzat.

Giro horretan ,bada, ni, gorrotatzen hasi nintzen haurtzaroa lapur-
tu zidan borroka politikoa. Zergatik ezin nuen Eskandinavian bizi, Pippi
Langstrump bezala, libre, pozik, jolasean, politikaren itzalak neure bi-
zitza ilundu gabe? Nire bititza osoa baldintzatzen zuen politikak.

Horregatik nahi nuen abizen atzerritar bat, ihes egiteko. Oraindik
ere erakargarria egiten zait, ez pentsa. Nire frantzes bertsioa Therese
Champfleury, edo Therese Guerault de Flamesnil izan zitekeen. Alema-
na, Theresa Ackerman, Theresa Wagner. Ingelesa, aipatutako Theresa
Miller, Theresa Tyler beharbada.

Agian, noizbait “lotsatzeko” moduko zerbait idazten badut, literatu-
ra erotikoa esate baterako, edota, anonimo mantendu nahi badut, izen
atzerritar batez izenpetuko dut.

Sekretua zuekin partekatzen dut.

Gorde, arren.

TERESA CEPEDA (spanish version)
TESSA ANDONEGI SANTAMARIA

OSTADARRA BAINO EZ

Telmo izan zen plazako bankuan esertzen lehenengoa. Bi zuhaitzen arteko gerizpean, gehiegi atzeman ez zezaten, edo behintzat, oharkabean igaro zedin ilunabarra iritsi arteko orduetan. Ez zuen bizarra egin, nahiz eta urdintzen hasia zitzaion aurpegiko ile mardulak gainean zituen kiloei mesederik ez egin.

Plaza ia hutsik zegoen banku hartan eseri zenean, baina honezkero han-hemenka sakabanaturiko bokata puskak eta pipa azalak miazkatzen zituzten uxoeak.

Bere logelako leihoari begiratzen zion, etxean zegoenean bankuari erreparatzen zion modu berean. Baina ezin zion pentsatzeari utzi alde-rantzizko ikuspuntu honetatik leihoan nor zegoen ikusi ez, eta bera edonork ikus zezakeela. Orduan kaleko begiradak ez ezik, leihoetatik bina begi sentitzen zituen hari so.

Sakon hartu zuen arnasa, diafragmatik, ez hiperbentilatzeke. Dagoeneko bertan zen, bere etxeko leihotik ikusten zuen plazako banku hartan eserita, Klara terapeutarekin adostutako urrats guztiak ongi burutu ostean: etxetik irten, igogailuaren botoia sakatu, itxaron bitartean hamar arte zenbatu eta behin igogailua hartuta, beste hamar bat. Gero, portaletik ateratzea besterik ez zitzaion geratuko. Horrela egin zuen. Erraza zirudien hasiera batean, baina bi orduz egon zen belarria ateari itsatsita eta begia behatxulora lotuta tranpalean inor ez zela ziurtatu arte.

Bi urte zeramatzan etxetik irten gabe. Berriz ere mundura jaiotzea bezala izan zen. Hainbeste denboraren ostean, gauzak handi iruditzen zitzaizkion eta distantziak luze, nahiz eta dena leihotik baino gertuagotik atzeman. Bankuaren bi aldetan zeuden almendrondoen lore zuriek jariatzen zuten usaina maite zuen Telmok, txikitako oroitzapenak zekarzkion gogora, kalean igarotzen zituen egunak.

Iraganean murgilduta zegoela, ezustean harrapatu zuen harengana korrika zetorren ume tropelak. Tsunami edo basurde saldo baten au-

rrean dagoenaren antzera, erantzuteko instrukziorik gabe eta korrika egiteko premian zegoela, baloi bat ikusi zuen bankuaren albo batean.

* * *

“*Umeak eta euren baloi madarikatua*” pentsatu zuen Uxuek, bizikleta-ekin parketik igarotzean, baloi baten atzetik bere bidean gurutzatu zen ume pelotoia pasa zedin oina lurrera jauzi behar izan zuenean. Gurpiletara gehiegi hurbiltzen ziren txakurrak ez zirenean; baloiak, eta bestela, agure gogaikarriak bizikleten aurkako oihu propagandistikoekin. Bartzuek ala besteek egunero jaitsarazten zuten bizikletatik, baina musika eskolatik etxerako bidean ez zuen beste erremediorik: egunero gurutzatu behar zuen plaza.

Bihartik aurrera ez zuen berriz egingo. Hitz horiekin jakinarazi zion musikako eskolako zuzendariari, uko egiten ziola bere lanari.

Josu zuzendaria, besterik ez zen orain. Josuk ere berarengana modu horretan zuzen zedin eskatu zion aspaldi, hiru urteko harremanaren ostean. Baina zuzendaria bikote ohia izateak Uxueren bizitza pixkanaka infernu bilakatu zuen; mendeku txikiz betetako infernua.

Hasieran, hainbeste maite zuen hari orkestrako zuzendaritzatik ordezkatu zuen egun batetik bestera, goizeko lehen saioak eta arratsaldeko azkenak egokitu zitzaizkion handik gutxira, bertan behera geratzen ziren klaseen abisurik ez zuen jasotzen eta alderantziz, kale egiten zien ikasle askori hutsegite faltsuengatik. Azkenaldian lanari ongi ez erantzuteagatik, bere burua morrontzara kondenatuz joan zen. Dena ikasle batekin zuen aferagatik.

Lana arriskuaren haritik zintzilik jartzea gutxi balitz, egun hartan, bere biolaren hariak musika eskolako kutxatilan agertu zitzaizkion. Orduan erabaki zuen ez zuela hain garesti ordainduko batere damutzen ez zuena eta popatik hartzera bidali zuen musika eskola.

Behingoagatik etxerako bidean lasai zihoan, arin, hainbeste estutzen zuten sokak askatuta. Gogor eragin zien pedalei, ordu erdian zuen hitzordura garaiz iritsi nahirik.

* * *

Pipa-azalak kraskatu ziren abiaduran zihoan bizikleta gainetik igarro zenean. Ohartu ere ez ziren egin, Josune eta Maria, parkea pipaz betetzen ari zirela, euren harremanari arnasbide bat eman artean. Ohikoak izaten ziren pipaz lagunduriko sesioak txakurra paseatzera irteten ziren bakoitzean, tentsio-isiluneak pipen kraskekin hautsiz. Hala ere, ordukoa, sesioa zirudien arren, ez zen ohikoa.

Maria euro bateko pipa poltsa handia kioskoan erosten ari zen Josune txakurrarekin portaletik ateratzen ikusi zuenean. Urrunetik elkar agurtu eta bata bestearengana hurbildu ziren. Inertziatzko musu lehorrak eta berehala Josuneren begirada Mariak eskuetan zekarren panfletoa zuzendu zen. Bi hitz argi ikusten ziren: intseminazio artifiziala.

-Ez duzu etsi -bota zuen Josunek panfletoa esku artean olgetan hartzen zuen bitartean.

-Inondik inora Josune... -serio Mariak- Momentua da: orain ala inoiz ez.

-Ez zait iruditzen egun batetik bestera hartu beharreko erabakia. -Josuneri irribarrea apalduz joan zitzaion.

-Jakina, baina duela sei hilabete mintzatu ginen honi buruz eta pentsatzeko eskatu nizun.

-Bai, baina ezin duzu sei hilabetero gaia atera, tartean ezer hitz egin gabe. -Zertxobait indartuago jarraitu zuen Josunek. -Aurrekoan esan nizun gauza bera esango dizut oraingoan ere: ni nagoen bezala ongi nago, Maria.

Maria, isilik eta geldirik geratu zen. Eta argi adierazi zedin eskatu zion.

-Ez duzula ama izan nahi, alegia. -Gogor mintzatu zitzaion oraingoan. - Hori da pentsatu duzuna?

Josuneri min eman zion Mariak erabilitako tonuak eta modu berean erantzun zion.

-Hala da, bai -eta isilune baten ondoren bota zuen bere sententzia: -ez dut ama izan nahi.

Mariak arnasa sakon hartu zuen zetorrenari indarrez heldu ahal izateko.

-Ba ni ez naiz zu bezala sentitzen, ni ez nago ase. -Eta galtzaile sentitu arren, jokaldia irabaztera zihoala sentitu zuen Mariak. -Mindu egiten nau esan behar dizudanak, baina nik ere argi daukat: -nork baino nork gogorrago jaurti zuen azken harria- zurekin ala zu gabe ama izango naiz. Datorren asterako hartu dut zita.

Une horretan ibiltzeari utzi zioten. Bata bestearen parean, Josune lurrera bota zuen azken pipa azalari begira gelditu zen, isilik. Maria, hari begira, bere erantzunaren zain zegoen. Baina erantzunik ezean, heldu zion berriz ere gaiari:

-Badakit egoera makurra dela. Utziko dizut espazioa, nire gurasoen etxera joango naiz datozen egunotan. Edozer pentsatzen duzula ere, zure deiaren zain izango naiz.

Mariak kontrako norabidea hartu zuen, elkarrekin egindako ibilbideetik itzuliz eta jaurtitako pipa guztiak zapalduz.

* * *

Berdin zion neska errubia ala morenarekin zihoan, txakur madarikatu horrek kioskoaren aurretik igarotzen zen bakoitzean zaunka egiten zion. Gerardok ez zion jaramonik egin, ez txakurrari, ezta bi metro atzerago zihoan jabeari. Bi egun lehenago jasotako mezua burutik kendu ezinda zegoen, arratsalde osoa bi zuhaitzen arteko gerizpean eserita zeraman gizonari begiratzen zion bitartean.

Gerardok ez zuen hura ezagutzen. Berria zen plazan. Geldoa eta grinarik gabekoa zirudien, ez zuen, ordea, beregandik hain ezberdin ikusten, beti kaseta horretan sarturik, jende guztiaren joan etorriak behatzen, egunerokotasunaren haustura txikiei arretaz eusten.

Alfredo bezalako bezero leialekin oroitu zen, kioskoa zabaldu aurretik bertan zintzo egoten zen egunkariak zekarrena irakurtzeko irrikaz, metro batzuk urrunago eta ordu batzuk lehenago okindegian ere salgai zuen arren. Alfredo bezain leial hurreratzen ziren goizean zehar bestelako erosle eta banatzaileak, eta merienda hartu berri zuten umeek 50 xentimoak gominoletan gastatzeko komeriekin burutzen zuten eguna. Zazpietan leihatila itxi eta atzealdeko atetxotik ateratzen zen Gerardo. Egunetik egunera ez zen deus aldatzen.

Jaso zuen mezu horrek aztoratuta zuen. Argi zuen ez zela berarentzat, baina berak jaso zuen hautaketa prozesu bateko ordua eta lekua konfirmatzen zuen mezua. Pentsatzen zuen nolakoa izango zen leihatila betiko itxiko zuen eguna, inork berriz zabalduko ote zuen galdetzen zion bere buruari. Antza, xarmagarria auzoko kioskeraren irudia, baina zinez atsekabea. Batez ere, Pili, bere emaztea, duela urtebete hil zenetik. Ordutik, kioskoa ere handi geratzen zitzaion Gerardori; arrakala zulo; putzua itsaso bilakatuz zihoan bere munduan. Egunez egun txikitzen ari zen espazio xume hartan.

Ez zekien zertarako izango zen hautaketa prozesu hori, baina hitzordu bat zegoen: bertaratzeko ordu eta leku bat. Ez zuen deus ere galtzeko eta ezjakintasunaren harrak bultzatuta, hurrengo goizean kioskoa itxi eta puntual iritsiko zen zitara.

Alfredok egunkaria okindegian erosiko zuen.

* * *

Lehen euri tantek busti zituzten almendrondoen hosto eta loreak lehenik, hortik lurrera jausteko ondotik. Eguzkiak berotutako lur hezeari jariatzen zitzaion udaberriko usaina. Parkean zeudenek zeruari begiratzen zioten, euri jasa ote zetorren.

Umeak izan ziren euriari gehien eutsi ziotenak. Arratsaldeko zazpitarako bost minutu falta zirela, kioskoak itxi egin zuen eta bi zuhaitzen arteko bankua ere hutsik geratu zen. Bertan ez zen inor gelditu, hodei artean ezkutatzen zen eguzkiak sortzen zuen ostadarra baino ez.

ESTI MARTINEZ

ONDO

“Ze ordu ote da?” telefonoa poltsikotik atera eta kontsulta egin du Aitorrek. Ostera patrikara itzultzean, konturatu da ez dela orduaz oroitzen ... edo agian ez du begiratu ere egin. Begiratzeaz oroitu izanaz ohartu ote den ziurtasunez ez dakienez, beste behin pantaila piztu eta ordua begiratu.

Hamabiak eta erdi. Ondo.

Semaforoaren aurrean dago, gizontto berdea noiz azalduko. Mezuak begiratu ditu bitartean. Bost *whatsapp* ditu: “Garbi” arrebarena, “Familia” taldekoa eta “Kuadrila”-n hiru. Lagunen elkarriketa ireki eta berriro itxi du, irakurri gabe, markatxo gorria gera ez dadin; urduritu egiten du horrek. Amak taldean “ordu bietan ondo?” galdetzen du; “zein ordutan joango zara amarenera?” arrebak beste elkarriketatik.

Berdean jarri da semaforoa Aitor amari erantzuten ari den bitartean: atzamar lodia altxatzen duen eskua bidali dio; arrebari: “amak ordu bietan jarri din. Lehenago hartuko al dinagu zerbait?” “...” ardo koparen irudia bidali dio Garbik erantzun bitartean “zuzenean joango nauk, ez zidak denborarik ematen” “bo! ordu erdi lehenago ere ez?” “...” “...” –erantzun nahian dabil Garbiñe baina ez da mezurik iristen. Aurreantzez egin du Aitorrek telefonoa eskuetan eta auto batek bozina jo dio; semaforoa gorrian jarria izango da. Erantzuna: “ez, nahi baduk bazkal ostean joango gaituk zerbait hartzera, eta kontatuko didak lasaiago Josebarena”. Joseba hots egiten dio beti Garbiñek, baita *Whatsappez* ere. Beste atzamarra gorantz arrebarantzat. “Familia”-ra erantzuten ari da Garbi une berean, oilasko izter bat, paella eta bestelako janarien irudi segizioa mihia kanpoan duen aurpegi batekin itxiz.

Beste espalaira heltzean albo bietara begiratu du Aitorrek, hantxe da betiko gozo-denda bai, kartela berritu badiote ere. Herriko pastel onenak familiaren aburuz, eta Amak “ez zenuen ezer ekarri beharrik” esango dio, pasteltxoen kaxa sukaldeko zoko batean bazkalosterako lagaz; baina gustatuko zaio detailea. Ez ditu esne-gainez beteriko txoko-

late tutuak hartu behar, ez dadila ahaztu. Ez dago tartekako bilera zertan ezeroso egin. Amarengatik, batez ere.

-Kaixo, eguerdion. Zer behar duzu?

Asaldata egin da Aitor, luzeago itxaron beharko zuelakoan baitzegoen. Irribarre gozoz begiratzen dio emakumeak.

-Eguerdion, emadazu kaxa txiki bat pastel, mesedez -pintza eutsi eta berehala hasi da pasteltxoak hartzen saltzailea-; denetarik ipini... txokolate eta esne-gainezko tutuak izan ezik.

Airean geratu zaio pintza, ehizatu berri duen pastela laga ez laga -Aitorri beste behin ordua begiratzeko denbora eman dio- txokolatezko tutua utzi eta mostradorera ekarri du kartoizko kaxa azkenean. Oraindik hutsune nabarmenak ditu eta burua makurtu du, pentsakor; adats zuriak diz-diz egiten dio foku halogenoaren pean.

Ingurura begiratu du, astuna egiten ari zaio jada isiltasunaren mar-dula. Telefonoa atera du, mezurik ote duen egiaztatzeko. Lankideen taldean bakarra, normalean zuzenean ezabatzen dituen bideo horietako batekin.

Emakumeari begiratzen dio pantailaren ertzetik; ez dago aldaketarik bere keinuan: betarteak estutu eta laxatzen ditu, besterik ez. Ondo ote dagoen galdetu beharko liokeela otu zaio, baina ez du egoera behartu nahi. Pastelak jaso eta joan egin nahi du, berandutzen ari zaio. Denboraz ondo badabil ere luzatzen ari da kontua.

Emakumearen ingurura begiratu du, ea lankideren bat ohartzeko den gertatzen ari denaz. Buru-belarri daude nor bere bezeroarekin, igande eguerdia da herriko pastel-denda kuttunean.

-Utzi horrela -Aitorrek ahapeka.

Emakumeak ez du aditu, ala ez dio jaramonik egin. Baxuegi mintzatu da, ziurrenik. Beira sakatu du bulegoko taldean igo duten bideoa abiarazteko; gauza bera egin nahi luke gozo-saltzailearekin.

Arrebari "ez dakin zer gertatzen ari zaidan pastel-dendan" bidali dio bideoa kargatzen ari den bitartean. Berehala jarri da martxan eta nahiko ozen; ez du bolumenik jaitsi, ea emakumeak erreakziorik duen. Alboan duen bezero bibotedunaren aurpegi iluna sumatzean, ordea, mututu egin du. Bezeroaren begirada harrapatzen saiatu da emakumearen-

ganantz keinua eginez, konplize egiteko, baina bolumena kendu bezain pronto berean da berriro biboteduna.

-Barkatu, ondo al dago? -ausartu da Aitor azkenean. *Al dago* ez daki berorika ari zaion ala pastel kaxaren inguruan galdetu dion, zentzuzkoena *ondo al zaude* galdetzea baitzen. Baina hala joan da galdera. Emakumeak aurpegira begiratu dio, hasieratik zuen irribarrea orain ez-painetan izozturik, begiak geldirik eta distiratsu: bi puxtarri. "Zer gertatu zaik ba?" arrebaren mezua irakurtzearekin bat pasteltxoetan du ostera begirada emakumeak, lehenengo keinua errepikatuz... baina ordu arte ohartu ez den beste mugimendu bat egiten du: eskuekin pastelak berrantolatzen ditu, dauden hutsuneen inguruan. Gelditu, begitarteena egin eta berriro ekiten dio hasieratik; etengabe. Halako tenkatze bat sentitu du Aitorrek bularrean, zulo batek arnasa eta inguruko koloreak barrurantz xurgatu balizkio bezala.

-Mila esker. Hurrengora arte

Telefonoa atzamar izerdituetan ondo estutuz libre geratu den beste saltzailearengana jo du.

-Barkatu... -begiak kaxan iltzaturik jarraitzen duen emakumea seinalatuz. Berehala hurbildu da beste gozogilea.

-Axun?

Ahate begiak altxa ditu emakumeak airea zeharkatuz, begitarte estutu eta pasteltxoen berrantolatzean murgildu da, ostera, berriro hasiteko. Aitorrek sorbaldak jaso dizkio hurbildu berri den saltzaileari; indarrez estutu du telefonoa ahurrean.

-Axun, segi barrura pixka batean nik bilduko dut kaxa.

Eskua haren bizkarrean pausatuz lasai atera du mostradoretik dendaren barreneko partera. Segituan bueltatu da saltzaile berria.

-Barkatu...

-Lasai- bularreko tartea ostera betetzen sumatu du, koloreak bere lekura bueltatzen- ez daukat presarik.

-Pastelak ezta?

-Bai- txokolate eta esne-gainezko tutuena esateaz ahaztu da, baina falta diren hutsuneak betetzeko ez du halakorik aukeratu pastel-saltzaileak.

-Horrela ondo?

-Ondo, bai.

Atzeko barrara joan da kaxa biltzera eta telefonoa atera du Aitorrek. Gaur ez ditu albisteak irakurri ere egin, begiratu bat eman beharko lieke, titularrei besterik ez bada...

-Kaixo, eguerdion.

Lehengo emakume ilezuria du begien aurrean, irri gozoa ahoan, begiak tinko.

-Zer behar duzu?

-Listo Axun, ni nago berarekin- kaxa bildu eta apaindua dakar beste gozo- saltzaileak.

Bezero berri baten bila joan da, deus gertatu ez balitz bezala.

-Gero arte!

Dendatik aterata dezente ibili behar izan du zuloa ondo betetzeko. Telefonoari heldu dio. Arrebaren mezu batzuk dauzka galdera ikur eta irudiz beteak; ez dio erantzun. Bakarrik hartu du bermuta amaren etxe bueltako tabernan, titularrak eta Twitterren titular horien inguruan egindako txioak irakurtzeko probestu du geratzen zaion denbora.

Amarenera joan denerako arreba bertan zen. "Mila esker, ez zenuen egin beharrik" eta bazkaltzera eseri dira hiruak.

-Aitor, zer pasa zaizu azkenean pastel-dendan?

Burua altxa du telefonotik, lagun batekin geratzen ari da arratsalderako, baina oraindik ez daki zenbat luzatuko den arrebarekin, Josebarena kontatzen hasten bazaio...

-Ba horixe, saltzailea halako batean trabaturik geratu da, keinu bera errepikatuz GIF bat bezala.

-Ez zaitetz astoa izan... -Garbiñek .

-Axun! Jesus! -amari begiratu diote anai-arrebek- zuen aitari eta niri behin baina gehiagotan gertatu zitzaigun hori Axunekin. Badakizue zein den ezta? Bere senarrak Josebarekin lan egiten zuen; beno orain ere lan egingo du, imajinatzen dut, jubilatuko ez bada behintzat... edo zuen aitak leku berean lanean jarraitzen badu...

-Ama...

-Harira mesedez- Aitorrek eskuetan duen telefonoa ferekatuz.

-Beno, beno! Ez didazue gauzak kontatzekoa astirik ere ematen: Kontua da gaitzen bat zuela. Hala, -trabaturik geratzen zen- ea, oso gutxitan gertatzen zitzaion, e? urte hauetan zehar apenas hiruzpalau aldiz, -ia beti ondo atenditzen zuen- baina gertatzen zitzaionetan gero ezer gertatu ez balitz bezala, normal-normal jarraitzen zuen...

-Epilepsiaren bat?-Garbiñek, gaia zuzendu nahian.

-Nik zer dakit ba! Ez nintzen behin ere galdetzen ausartu. Ez nuen pentsatuko oraindik ere han lanean segitzen zuenik! Beti txokolatzeko tutu estrak jartzen zizkion Josebari... bat ere ez dizu jarri, ez al zen geratzen? Aitarekin beti xaxan ibiltzen zinen nork jango zuen. Oroitzen zara nola esne-gaina jaten zizun zu ohartu gabe; Aitor? Zuloa bakarrik utzita? Nolako amorrua ematen zizun...

Hozkara atera zaio marrazten saiatu den irribarrea. Pantaila piztu berrian iltzatu ditu txori begiak.

AINTZANE USANDIZAGA

HEMEN GOIAN ZERUA

1

Danberrari begira itxaron du Ebak zentrifugazio-programa bukatu arte. Garbigailuaren barruan, lan-jantzia eta bi toalla baino ez. Amaieran atera duen zaratak kezka piztu dio instant batez, baina berehala lurrundu zaio erruletaren “klak” entzunda. Gobada hartu eta korrika txikian joan da ondoko gelara, eskegitzera. Ez dauka presarik, baina ezinegonak leku batetik bestera darama.

Egun lainotsu eternoak islatzen dute sukalde eta alboko gelako kristal zeharrargiek. Horregatik harrapatu dute ustekabez eguerdiko eguzki printzek, espero ez den laztan samurraren gisan, leihoa irekitakoan. Amore eman eta eguzkitan gelditu da segundo batzuetan. Ondo sentitu da bertan. Hamabiak dira, eta auzoak geldirik dirudi.

Telefonoaren doinu tematiak itzularazi du errealitatera. Ez du erantzun, komertzial astunen bat izango zelakoan. Eskukoaren bila joan da gero. Ezer urgenterik ez; amaren mezua, egunero legez. Ea zer moduz, zerbait erostea nahi duen, arratsaldean pasako dela etxetik. Egunero-egunero galdera eta ohar espatsu berak. Baina dena dela, Ebak badaki ama ondoan izan gabe oso bestelakoa izango zatekeela guztia; askoz ere zailagoa, jasanezina. Eta hori gogorarazten ahalegintzen da, egunean-egunean, bere kolkorako. Aita zenaz ere oroitu da gaur; haren itxura gogorraz, haren isilune sarri eta luzeez, haren bihotz hauskorraz. Eta ondoren gobadaz berriro. Azkenik eskegi eta sukaldera itzuli da, baina ez du ezer jan nahi izan; urdailean korapiloa osterak ere.

Gaueko anbulantzia-gidari egiten du behar klinika pribatu baterako, eta lo, ozta-ozta lau orduz jarraian. Behintzat pilularik gabe, lan hori eskuratu aurretik ez bezala. Begi-zuloei aspalditik ez die erreparatzen. Itxurak ez du arduratzen jada. Kirola sarri egiten du; gorputza eta burua akitzeagatik, baina. Horregatik, gehiago itxaron gabe, kirol arropa jantzi eta lasterka egitera atera da. Egun oskarbiak parkera erakarri ditu paseari guztiak. Eba, aldiz, ibaiko pasealekura abiatu da. Duda egin du

erdigunera igo ala ez. Azkenean auzoan gelditu da; gaur ere ez du ezagunekin topatzeko arriskurik hartu nahi izan.

Badira hamar urte Lizarra utzi eta Iruñeko Arrotxapeara joan zela. Jaioterritik alde egitea ez zitzaion samurra izan; han geratu ziren gurasoak eta Uxue alaba, haurtzaroko lagunak eta familiaren denda. Baita Miguel senar ohia, auzoen begirada egozgarriak eta iraganeko irudi mingarriak ere. Atzean laga behar hura guztia, Eba erabat birrindu baino lehenago; herritik lekora, behintzat, gauza baita iraganari tarteka ihes egiteko, nola edo hala.

Ez dauka apenas lagunik. Anbulantziako lankideak baino ez; eurek soilik lortzen dute etxetik atera dadin, sikiera larunbatetan kaña batzuk hartzera. Ebaren ustez, herritik hiriburura hanka egin zuen berrogei eta pikoko emakume dibortziatu eta bakartia da haientzat. Beharbada senarrek jo izan zuela pentsatuko zuten euren artean. Baina halako aieruek ez dute larritzen; bere kezka bakarra tormentatzen duten gomutez mintzatu behar ez izatea da.

Berrogei minutuz aritu ostean, parkean luzatzea deliberatu du; nekatuta dago, baina ez du oraindik etxeratu nahi. Hainbat langabek eta erretiratutik bertan diraute, berokiak eta tapaukak sobera. Lurrean eseri da Eba, bazter batean, emakume nagusi baten eta indigena tankerako neska baten ondoan. Hizketan eta barrezka ari dira, eta gustura dago haien algaren epelean. Pilota batek kolpatu du bat-batean bizkarrean. Buelta eman eta mutiko bat ikusi du beregana tarrapatata. Ama atzetik joan zaio, kontuz ibiltzeko oihuka, baina umeak kasurik ez eta Ebaren gainean jausi da. Txakur amorratua etorri balitzaio bezala, Ebak keinu zatarrez apartatu du, mutikoaren ama izutuaren begiradapean. Semea negarrez hasi da eta amak besoetan hartu du marmarka, pilota ahaztuta. Momentu horretara arte Eba ez da ohartu bere erreakzioaz, eta kontrolatu ez izana damutu zaio. Barkamena eskatzea pentsatu du; haien adiskidetasuna desiratu du, haien absoluzioaren premia beste ezer baino gehiago. Baina bertan geratu da. Ondoko neska zaintzailearen so errukitsua igarri du orduan Ebak, eta urdaileko korapilota eztarrira igotzen. Arin batean altxatu eta ahaleginean egin du korrika etxera, Jonen irudia argiegia egin eta botatzeko dauzkan malko guztiak isuri aurretik.

Uxue ordu bietan iritsi da etxera; ostirala da eta ohi baino lehenago amaitu ditu eskolak. Lagunek kanutoak erretzen eta garagardoak edaten emango dute arratsaldea. Uxue, ordea, lubakitzat duen bere logelan sartu da handik ateratzeko inolako asmorik gabe. Motxila ohera jaurtitzeaz batera disko-jogailua piztu, eta marokoar pufean utzi du botatzen bere burua, hasperen luzea eginez. Ideia bakarra du bueltaka: herri madarikatu horretatik ospa egitea. Nazkatuta dago institutuaz eta ikaskideen lerdokeriez. Kuxkuxeroek gogaitzen dute gehien. Amaren inguruko zurrumurruak heldu zaizkio oraingoan, amarenak eta nebaren heriotzarenak. Baina nori galdetu egia.

Aitarekin ez du oso harreman ona azkenaldian. Beti sentitu da kontrolatuta, baina gero eta itogarriagoa egiten zaio. Maiz eztabaidatzen dute, eta sesio guztiak berdin amaitu: Uxuek, alde egin nahi duela mehatxatuz; aitak, ezta pentsatu ere, adin nagusikoa izan arte ideia hori burutik berehala ken dezala. Baina laster hemezortzi urte beteko ditu, eta Uxuek gero eta biziago sentitzen du joateko beharra. Iruñean ikasiko du, zer ikasi argi ez badu ere, eta pisua ordaintzeko tabernaren batean edo egingo du lan. Edozertarako prest dago, herri gorrotagarri horretatik aldentzearren.

Disko-jogailutik, lehen kantaren azken hitzak entzun ditu orduan argi. Salto batean jaiki eta orratza berriz ere hasierara eraman du, bolumena ahalik eta altuen. Ez daki zergatik maite duen hainbeste abesti hori. Beharbada bere soinu ilunaren indarragatik. Edo beharbada ama ekartzen diolako gomutara, harena baita Echo & The Bunnymen-en “Heaven up here”, baita musika aparatua eta ardurua handiz gordetzen dituen beste binilo guztiak ere. “Hemen goian zerua”, dio tituluak, eta bera, fededuna ez den arren, Jonekin ere pentsatzen du.

Aita afalordura arte iritsiko ez delakoan, zigarrotxo bat bildu eta leihoan erre du. Azaroko eguzkiak indar betez distirutzen du, eta atsegin zaio epeltasun goxo hori. Amaren hutsunea berriz. Deitzeko gogoa piztu zaio, baina ez da ausartu. Astero baina labur solastatzen dute telefonoz, eta oporraldietan ama bisitatzeko aukera izaten du amona Pilarren etxera aste pare bat ematera joaten denean. Beti tarte txikietan, baina; beti gaixo bat tratatzen den moduan. Nebaren istripuaz ez dute sekula hitz egin; Uxuek dakien gauza bakarra, berak bi urte zituela hil zela Jon,

auto batek harrapaturik, antza. Ez du ezer oroitzen. Inoiz ez diote ezer azaldu. Istripua ezker airona eta amonekin egoten zen batez ere, eta Jonen heriotza gai mingarriegia izan da beti denentzat; aipa ezina. Edo-nola ere, urte gogorrenak atzean geratu ziren: amaren depresioaren une latzak, gurasoen dibortzioa, etengabeko kezka eta goibeltasuna. Isiltasunera ohituz joan zen. Azkenaldian, behintzat, sarriago mintzatzen da amarekin, eta Uxueren ametsetako harremanetik urrun samar badago ere, gero eta hurbilagoa da. Edo hala sinetsi nahi du.

Telefonoa poltsatik hartu eta ehun mezutik gora topatu ditu Whatsapp-en. Gehienak, koadrilaren txorakeriak. Lagun minarenak ere badaude, haserre ote dagoen galdezka. Azken batzuk, musika-eskolako taldekoenak: Iruñean asteburu-pasa egitea proposatu dute, kontzertu bat ikustera joateko aitzakiarekin. Bihotza saltoka sumatu du Uxuek. Mezuen artean bilatu du, aurkitu arte: “Hura ere badoa”, ospatu du berekiko. Berehala idatzi du Uxuek: bai, bai eta bai. Amaz akordatu da berriro eta ideia bat otu zaio: bisita egingo dio larunbat eguerdian, us-tekabez. Amonak lagunduko du sorpresa ematen.

Smartphone-a eskuan sukaldera joan da, artega eta gosetuta. Hozkailua arakatu du zerbait betegarria aurkitu nahian. Xerra pare bat nahikoa izango dela ebatzirik, frijitu eta murtxikatu gabe jan ditu. Antsietateak ez dio gelditzen uzten. Telefonoa dardaraka dabilkio denbora osoan, baina ez dio jaramonik egin. Jogurta jan bitartean amonari deitu dio bere planaren berri emateko. “Aterpetxe batean geratuko gara, amona, lasai”. “Bai, ongi egongo gara...”. “Amari sorpresa eman nahi diot, lagunduko didazu?”. “Deituko dizut, amona, muxu handia”.

Kantuan itzuli da Uxue logelara. Diskoari buelta eman eta ohean etzan da, larunbata iristeko irrikan.

3

Arnasestuka heldu da Eba etxera. Dutxan sartu eta negarrari eman dio aspaldian ez bezala. Luze geratu da ur azpian, mina isurbidetik irris-tatu dela iruditu zaion arte.

Hamalau urte horietan zehar medikuek, kimikak eta bizirik ateratzeko senak lagundu diote, neurri desberdinetan. Lehen hiruretan psi-

kologoak eta psikiatraren pilulek bereziki egin zuten lan. Suizidioaren ideia albora zezan lortu zuten, baina ezin izan zuten bikotea, psikologoa eta psikiatra pikutara bidaltzea eragotzi. Uxuerekin desberdina izan zen; Uxue uztea latza egin zitzaion, hala ere, ez zuen bere burua alabaz arduratzeko gai ikusi. Hamalau urte jada, eta ez daki nola, baina bizirik jarraitzen du, agian inoiz gauzak bestelakoak izango diren itxaropen ñimiñoa izan duelako beti. Ez daki nola, Jon hiltzearekin batera bera ere neurri handi batean hil egin baitzen. Psikiatra eta psikologoak sinetsi egin zuten bere burua barkatua zuela zioenean. Izan ere, alta ematea ebatzi zuten, eta begi onez ikusi Iruñera joateko erabakia, bizileku berrian psikologo bat bisitatzen jarraitzea gomendatuta. Ebak gezurra esan zien.

Dutxaren ostean zerbait beroa jan eta lasaigarri bat hartu behar izan du oheratu aurretik. Ostiral gaueko txandak izaten dira neketsuenak, eta Ebak atsedena behar du. Batez ere ez pentsatu; ez du negar gehiago egin gura. Oroitzapenak uxatzeko borrokan aritu da burkoaren azpian, azkenik pilulak efektua egin eta loak hartu arte.

Sukaldeko zaratatxoek esnatu dute seiak aldera. Altxatzeko goiz da, baina badaki ez dela berriz ere lokartuko. Ama afaria prestatzen ari da, buru-belarri, bere artean kantari. Eba harengana joan, masailean musukatu eta aulki batean eseri da.

-Esnatu egin zaitut, laztana?

-Lasai, ama.

-Zer bazkaldu duzu? Gose izango zara... Tortilla laster dago prest.

-Ez, ez dut jateko gogorik.

Ama ez da tematu. Txintik esan gabe segitu du lanean. Eba umea zenean bezala, tortilla ogi tartean jarri eta fruta eta jogurtarekin batera poltsatxo batean sartu dio. Mahai gainean utzi du, bistara, alabak ahantz ez dezan. Burua berriro altxatu duenean igarri dizkio begi handitu eta gorrixkak. Bihotza hautsi balitzaio bezalako mina sentiarazten dio alabaren sufrimenduak. Senarra hil ondoren, ez zuen bitan pentsatu eta Iruñera joan zen bizitzera: Ebarengandik gertu egon eta zaintzea da bere ardura bakarra harrezkero.

Ezer galdetu gabe, harengana hurbildu, burua bere sabelaldera erakarri eta ilea ezтики laztandu dio. Eba zurrun gelditu da hasieran, baina

astiro-astiro, amaren hanken inguruan pausatu ditu besoak, haren gorputza beregana erakarriz, babes bila. Besarkaturik, negar egin dute biek, isilean. Amak Uxueren berri ematea erabaki duen arte:

-Bihar dator lagunekin, igandera arte. Bisita sorpresa egin nahi dizu- aitortu dio, bilobari traizio txiki horrek alaba alaitzeko balioko duelakoan.

Eba tentetu egin da aulkian, urduri samar.

-Esan ez naizela egongo.

-Eba, maitea, Uxuek zurekin egon beharra du.

Mutu geratu da; Ebak ez du hori entzun gura, eta ez dauka horretaz mintzatzeko gogorik. Amak, ordea, eutsi egin dio.

-Laster hemezortzi urte beteko ditu, Eba, eta Iruñean ikasi nahi du.

-Hori esan dizu?

-Urte osoa darama kontu berarekin!

-Eta?

-Zugatik ere nahi du etorri, laztana. Behar zaitu... eta zeuk ere behar duzu -ausartu da esatera.

-Nik...?

-Zergatik kostatzen zaizu hainbeste harekin egotea?

-Nirekin bizitzea nahi duzu? Hori da?

-Ez, Eba, ez du zurekin bizi behar, baina bere ama zara, eta bada garaia hala jokatzeko.

-Eta nola egiten da hori?

-Hitz egin berarekin, Eba. Ez da ume bat.

-Ama, mesedez, neu ere ez...

-Biok ari zarete sufritzen... Nahikoa da: gertatu zena gertatu zen, eta gainditu egin behar dugu!

-Gainditu, hitz egin... Psikologoa zara orain? Utzi bakean, mesedez!

-Laztana...

Eba aulkia zakar bultzatuz zutundu da, eta sukaldetik ateratzera-koan, amari behatu gabe bota dio:

-Jon nire erruagatik dago hilda. Eta hori ez du ezerk aldatuko.

Ama Eba gabeko aulkiari begira gelditu da. Ate-kolpea entzunda ohartu da afaria ahaztu duela.

4

Zazpiak aldera sumatu du Uxuek aita etxean sartzen. Berehala joan zaio asteburuko planaren berri ematera, baina ez du nahi zuen erantzuna jaso. Aita nekatuta dago, ez du eztabaidatzeko asmorik; Uxuek, sutan, ez du ezezkorik onartuko. Logelara itzuli da eta motxila egiten hasi, gau horretan bertan joango balitz bezala. Aitak ez du asko itxaron alabarengana joateko.

-Zertara zoaz Iruñera?

-Musika-eskolako lagunekin, esan dizut.

-Eta aterpetxe batean lo? Ez dit grazia handirik egiten, Uxue...

-Joder, aita!

-Hitz egingo dugu...

-Noiz? Ni bihar banoa!

-Uxue, faborez...

-Kokoteraino nago, aita! Zutaz eta herri honetaz! Laster hemezortzi urte beteko ditut eta banoa, banoa! Eta ezingo nauzu kontrolatu!

-Baina oraindik ez dituzu! Eta horrela jarraituz gero, ez zara ordura arte etxetik aterako!

-Aita!

-Ezin dut zurekin... -bota du aterako bidean, demanda bukatutzat eman nahian. Uxuek, baina, ez dio garaile amaitzen laga:

-Ba ez duzu beste seme-alabarik! Nirekin konformatu behar!

Aita biratu eta ez batak ez besteak espero ez zuten masailekoaz erantzun dio Uxueri. Lotsak mututu ditu biak, eta buru-makur utzi: Uxuek ez daki zergatik esan duen hori; aitak, zergatik jo duen, lehen aldiz bere bizitzan.

-Sentitzen dut, aita -esan du ahapeka.

-Neuk ere bai.

Estu besarkatu dute elkar, baina tristurak hitzak lapurtu dizkie. Aitak musu eman eta bakarrik utzi du Uxue, hamaika galdera buruan: ama zergatik ez den haiekin bizi, zer gertatu zitzaion Joni, zergatik ezin diren elkarrekin zoriontsu izan. Baina ez da ezer itauntzera ausartu; ez daki aita prest dagoen.

Idazmahaian eseri eta zalantzan ibili da. Azkenean ordenagailua piztu du: bera bai; bera prest dago.

5

Ostiral gaua espero bezain gorabeheratsua izan da, baina hala ere, Ebari izugarri kostatu zaio amarekin izandako tirabira ahaztea. Etxera iritsi denean, poztu egin da haren gauzak bertan zeudela ikusirik. Amarekin hitz egiteko premia izan du, baina ez du esnatu nahi izan. Haren ondoan etzan da, eta salbu sentitu, lo egiterik lortu ez duen arren. Buel-taka ibili ostean, azkenik altxatu eta erdigunera abiatu da. Egia esateko ordua dela ebatzi du. Ordua egia entzuteko ere.

Ez daki zer ordutan helduko den Uxue, baina berdin zaio itxarotea. Ez dio deituko; autobus geltokiko kafetegian izango da haren zain. Hamabi urtean ez bezala, ez dio iraganari ihes egingo. Harrigarria bazaio ere, ez dago urduri; alaba besarkatu eta dena kontatzeko gogo bizia sentitzen du.

Oroimenaren leihoa emeki-emeki zabalduko du, eta hasieran, lozorroan izan dituen gomutak trumilka etorriko zaizkio Ebari: institutuko garaia Miguelekin, maitasuna egiteko aurkitzen zituzten ezkutalekuak, amestutako proiektuak. Euren ezkontza egunaz akordatu da, Uxue jaio zen egunaz. Sekula aitortu ez duen beldur izugarria eta ama izatearen damua ere gogoratuko ditu. Eta alabak oparitu zion irribarre ba-koitza nola joan zen ikara hura urtzen.

Pentsatuko du zoriontsuak izan zirela. Eta zoriontasun itsu haren emaitza izan zela Jon, bi urte geroago. Nekea ere oroituko du Ebak: bi haur, lana, eta eztabaidak. Harrapatuta sentitzearen oroitzapena etorriko zaio burura. Oldoztuko du hori ez dutela kontatzen film erromantikoetan.

Eta orduan, uztailaren hiruko goiz eguzkitsu hura irudikatuko du. Miguel eta umeak ikusiko ditu sukaldean gosaltzen: Uxue negar batean, Jon kakaaz bustita, Miguel hara eta hona haserre. Miguel Uxue besoetan kaleratzen.

Ondoren, bidegurutze batean tupustean ateratako autoaz oroituko da, balaztadaz eta sustoaz, eta gidariarekin izandako iskanbilaz. Berririo nabarituko du une hartako amorrazioa eta berandu heltzeagatik urduritasuna, atzo gertatu balitz bezala. Eta hala ere, ezingo du gogoratu zein momentutan sartu zuen Jon autoko atzeko eserlekuan, nola lotu zion uhala, musu eman zion. Egunero egiten zuen bezala. Goiz hartako une hura, ordea, ez du gogoratuko.

Ebaren hurrengo gomuta bera lantegiko aparkalekuan izango da, Jon bero-bero eta begiak itxita Miguelen beso artean. Amesgaizto batean egotearen sentsazioa, eta esnatu ezin izatearena. Eta errua. Errua. Errua. Jonek hartzaindegian egon beharko zukeelako goiz hartan, eta ez autoko atzeko eserlekuan. Atzeko eserlekuan ahaztuta, lau orduz. Ebak Jon ahaztu zuen autoan. Ebak ahaztu zuen Jon. Ahaztu egin zuen.

Miguel Jon astintzen gogoratuko du, eta begirada hura, goiz hartatik desagertu ez zitzaion begirada hura, “errudun” oihukatzen ziona. Errudun. Errudun. Errudun. Beste guztia lausoa da. Polizia, anbulantzia, hurrengo egunak, gauak. Eta irudituko zaio geroztik sukar-amets nahasian bizi izan dela, erruduntasun nebulosa batean.

Orduan, kafetegiko kristalaren bestaldean, Uxue eta Miguel ikusiko ditu Ebak. Irribarre egiten diotela begitanduko zaio. Eta amesgaiztoa bukatu dela sinetsi nahiko du, haien begiradetan ez baita ihardetsi ezin den galderarik egongo; haien soek gaztaroko kanta haren leloa abesten diotela irudituko zaio: “Hor behean izan daiteke infernua, hemen goian zerua...”.

ELI CARRASCOSA

MUNDURA IRITSI BEZALA

Eskuko telefonoan mezu bitxi hura jaso zuenetik urduri zebilen Mattin, ezertan asmatu ezinik. Egiten zuena egiten zuela, hitz haiek burura etorri, eta galdu egiten zuen kontzentrazioa. Edalontziak plate-
ren lekuan gorde, komuna garbitzeko erratzarekin egongela pasatu... Hala zebilen azken aldian. Aurreko batean, Amagoiarekin zegoen kulun-
kan eta sakelakoa entzutean, sekulako indarrez egin zion bultza eta ia bidali zuen alabatxoa zeruan zehar. Denbora irabazi nahi izan zuen tele-
fonoari begiratzeko, behin gogor bultza egin hiru edo lau joan-etorritan egin beharrik ez izateko. Nahiz eta sarritan egin gauza bera, sekulako bultzada eman zion azaro amaierako astearte arratsalde hartan, eta ira-
bazitakoa emaztearen bronka galanta izan zen. Maitanek *Berria* irakur-
tzen ziharduen parkeko bankuan eserita, eta izugarri asaldatu zen urearen ohiuak entzutean. Egunkaria utzi, altxatu eta zabua gelditu zuen, Mattini itzelak bota bitartean. Arraro zebilen gizona, oso arraro.

Matttinek ez zion jaramon handirik egin. Triste gelditu zen jasotako mezua ez baitzen espero zuena. Bankuan eseri zen, ia ia txakur kaka mokordo ederra zapaldu ondoren. Artega zegoen, gonbidapen xeleb-
re hura jasotzean, baina are gehiago onartu ondoren. Zergatik egin zuen? Zertarako? Ez al zen bada berrogei urteko enpresa jabe eta familia gizon zoriontsu eta arrakastatsua? Ezinhobeak izan ziren azken hamar urteak: Ezkondu eta bi ume zoragarri ekarri zituen; Amagoia eta Iker; etxe eder batean bizi zen; igerileku, lorategi eta guzti; emaztearekin ere ongi mol-
datzen zen gorabeherak gorabehera; behin egia da ia harrapatu zuela idazkariarekin lardaskan, baina, nori ez zaio noizbait horrelakorik ger-
tatu? Gainera, ongi sahiestu zuen krisia automozio enpresak eta diru gehiago irabazten zuen lehen baino, langileak estutzeko aukera eman baitzioten krisiaren aitzakian sortutako legeek. Kotxe bikaina zuen, os-
tegunero joaten zen elkartera lagunekin afaltzera eta asteburuetan Anoetara Erreala ikustera. Zer gehiago eska zezakeen?

Orduan, zergatik onartu zuen gonbidapen bitxi hura? Errutina, aka-
so? Egia da azken urteetan beti egiten zituela antzerako gauzak eta oso azalekoak eta faltsuak zirela harreman gehienak... Antzerakoak ziren

egun guztiak, aste guztiak; bazekien nori zer eta nola esan behar zion, haren sasi-onespena entzuteko. Denek esaten zioten entzun nahi zuena. Bazekien etekinak ematen zizkiola aita onaren papera egiteak, emaztearen eta auzoko gainontzeko gurasoen aurrean. Bazekien nola jokatu enpresako bileretan, elkartean, Anoetan... Bazekien, bazekien, bazekien... Eta halako batean, mezu berezia mobilera, ez zekien zerbait, no-bedadea... Bai, azken finean ez zen hain arraroa gonbidapena onartu izana; gaztea zen eta bizirik zegoen, ze arraiio!

Euri tanta batzuk hasi ziren eta Maitane hurbildu zen Amagoia txikiarekin. Mutur beltza zuten ama-alabek.

–Ikerren bila joan behar duzu entrenamentura. Gu Eroskitik pasako gara. Elkartuko gara etxean.

–Ongi da, pittin...

–Ez pitxitin eta ez pittin ondoko, ez dakit zer daukazun buruan Mattin, ez dakit zer daukazun buruan...

Gau hartan bertan kontatu zion abenduaren 28koa. Laneko bilera garrantzitsua jarri zioten Bartzelonan Txinatarrekin.

–Badakizu, haiek ez dute Eguberririk ospatzen, laztana... Gaua ere han egingo dut eta uste dut 29an, arratsalderako edo, libre izango naitzela.

–Orain, eguberritan, lan bilera? Ezin al da atzeratu? Ez al zenituen umeak PINera eraman behar?

–Egia, benetan sentitzen dut, maitea, baina badakizu, lana lana da eta merkatua dagoen bezala ez gaude aukerak galtzeko. Zuri gustatzen zaizu etxe eder honetan bizitzea, ezta?

–Badakit bai, beti izan duzu lana gure aurretik, eta ez ahaztu nik ere ekartze dudala dirua etxe eder hau mantentzeko...

–Barkaidazu, bai, egia da, urduri nabil ditzosozko kontratu hori dela eta... Ekarriko dizuet zerbait Bartzelonatik... Presio handia dugu lantegian, bezero garrantzitsuak dira eta kontratua ixten badugu, pieza pila bat eskatuko digute...

Bi txori bota zituen tiro bakarrarekin. Emazteak lanarekin lotuko zuen azken aldiko urduritasuna eta ez zuen inolako susmorik izango. Ez

baitzegoen atzera bueltarik jada. Morboak irabazi zion. Jakin egin nahi zuen nor kristo zen Nagore Barrutia hori, Nafarroako Etxalar herritik gorako baserri urrun horretara gonbidatu zuena. –Aspaldiko ezagunak gara, bada! izan zen neskaren azken whatsapp. Emakume beltzarana zen, ile kizkurra eta oso gorputz ederrekoa. Berrogei inguru kalkulatu zizkion, gazteagoa akaso. Argazkian erdi biluzik azaltzen zen; ezer erakutsi gabe, baina dena iradokiz. Lazo gorri batek estaltzen zizkion bularrak eta alualdea eta buruan koroatxoa zeraman beix kolorekoa. Kutxa txuri baten barruan sartuta zegoen eta bera handik irteten bezala. Tes-tuak honela zioen: *Mattin, aspaldiko... Zer moduz? Afari ero eta bero batean parte hartu nahi? Institutuko zenbait lagun zahar gonbidatu zaituztet. Hitzordua abenduaren 28an, Etxalarko Mokorgain baserrian. Arratsaldeko 19:00etan. Ez hutsik egin! Seguru ez zarela nitaz gogoratzen?*

Hasieran mezua ezabatzeko tentazioa izan zuen, gizon leiala eta zintzoa baitzen Mattin Arrese Gerrikagoitia. –Mezua borratu, ahaztu eta kitto! Ez zuen egin, ordea, eta egunak pasa ahala antsietatea gehitu zitzaion urduritasunari, ia obsesio bilakatzeraino: Lo gutxi egiteaz gain, beherakoa ere izan zuen bi egunez... Gabon gauean ia ez zuen ezer afaldu, nork eta Mattinek. Familiako jatunik handienak. Ez zen gutxi kostatakkoa aurrean zerabilen tripa erraldoia, hori ez zen jan gabe lortzen gero!

Bazkalostean abiatu zen Etxalar aldera, emaztea eta umeak agurtu ondoren. Maitane hotzago, Ipar Poloko izotz pusketarik hotzena baino, baina gogor besarkatu zuten Amagoiak eta Ikerrek. Ahazturik zeukan kulunkarena sei urteko alabatxo zoragarriak... BMW Q6 berria arrankatu eta Igeldoko garajetik atera zen Mokorgain baserrirantz. Ikaragarri ari zuen euria.

* * *

–Kotxean noan, baina lasai. Hitz egin zezakenagu, manos libresa jarrita zaukanat-eta.

–Ez esan ausartu egin haizenik... Etxalarrera hoa orduan?

–Bai, neska. Ez zekinat kotxea edo txalupa beharko dudan, baina...

–Hor ere euria ari din, ala?

–Euria esaten dun? Euria ez, dilubioa dun hau!

-Ostia, hi... Baina nola ausartu haiz joaten?

-Ez zekinat... Pentsatu dinat ezer gutxi nuela galtzeko, beste plan klase bat da, diferentea.. Baserri galdu batean...

-Institutuko lagun en afaria? 25 urte geroago? Hori esan hidan, ez?

-Bai horrelako zerbait... Eta gainera ez naun Nagore Barrutia horretaz akordatzten. Neska argal eta beltzaran eder bat agertzen dun argazkian... Egunotan saiatu naun gogoratzen, ez dinat besterik izan buruan eta ez zeukanat arrastorik ere...

-Eta zenbat jende batuko zarete?

-Hori ere ez zekinat... Mezua laburra hunan: Egun on, Idoia, aspaldiko. Institutuko lagun zahar batzuk gonbidatu nahi zaituztet afari goxo batera. Garai haiek gogoratu, lasai hitz egin... Animatu, ez zara damutuko! Nagore Barrutia. Hori jaso ondoren, egin nizkionan galdera asko eta deitu ere bai, baina alferrik, ez zidaan erantzun.

-Eta badaki joango haizela?

-Bai, atzo bidali nionan mezua.

-Beno, beno... Ea ba dena ongi ateratzen zaian... Kontatuko didan...

-Horixe, xehe-xehe, gainera. Utzi egingo haut errepideak arreta to-tala eskatzen zidan eta. Agur!

-Agur eta kontuz gidatu!

Amaiarekin hitz egiteari utzi eta Etxalarren sartu zen Idoia Aspiroz; GPSaren seinaleari jarraituz, frontoiaren eskuin aldetik ateratzen den aldapan gora. Ordurako ilun zegoen eta izua ematen zuten euri tanta hots amaigabeek. Hogeita hamazortzi urte egin berriak eta bakarrik igarro zituen azkenengo hamarrak. Martarena bukatzean, ateak itxi zizkion norbaitekin egoteko aukerari. Gogor saiatu zen gizonezko batekin, Bittorrekin hiru urtez, eta Martarekin gero, baina ez ziren ongi atera, ez bata eta ez bestea. Baserritar amazulo tontolapiko hutsa lehenengoa, eta argia ezagututako emakume orojakilea bigarrena, jasangaitzak biak. Azken aldian bakarrik zegoen eta gero eta ohituago. Nahi zuena egin, eta inori azalpenik eman behar ez izatea maite zuen, etxea nahi eran izatea, eta, batez ere, inoren lelokeriarik jasan beharrik ez izatea, mundiala zen hori guztia. Horregatik pentsatu zuen gonbidapenari ezetza

ematea. Egunak aurrera joan ahala, ordea, gogoia pizten hasi zitzaion barruan. Total, gabonetako egun tonto horietako bat zen, zer egin behar zuen bestela? Eta zer arraio! Akaso, lagun zaharren bat berreskuratu eta auskalo! Bakarrik ongi zegoen, baina...

Ia ustekabean bezala iritsi zen abenduaren 28a. Lanetik irten eta berehala abiatu zen Nafarroa aldera. Bulegoan kostatu egin zitzaion ostiraleko bileraren hariari jarraitzea. Ordulariari so eman zuen goiza osaba Eugenioren hileta elizkizuna baino luzeago joan zen. Urteko balantzeaz zerbait esaten ari zen nagusia; salmentak, erosketak, zenbakiak, zenbakiak, zenbakiak... Ez zion inork galderarik egin, eta gaitzerdi! Aitaren nahia asetzeko egin zituen ekonomia ikasketak, haren enpresa hartzea espero zuen zaharrak, eta baita hartu ere hura jubilatzean. Aha! legindu zen dena ondo egiten, Antonio Aspiroz handiaren espektatibak betetzen. Alfer alferrik. Karrera bukatu aurretik koltxoi fabrikari aritu zen ofizioaren trikimailuak ikasten. Aitak lantegiaren ardura utzi arren, egunero ondoan izaten zuen, alaba gazteak egindako guztia kritikatzeko eta azkenean, akabo! Ospa egin zuen aita, fabrika eta dena pikutara bidalita. Egiari zor, bost axola Idoiari koltxoiak, aitaren onespena nahi zuen; ez alferrik! Hiru urte egin zituen etxetik pasa gabe, eta familiarekin ezer jakin gabe, enpresa utzi zuenetik. Aurten, ordea, amak deitu, eta txantaila emozionala gordina egin ondoren, onartu egin zuen Eguberri egunean bazkaltzera joatea. Nahiko ongi hasi zen gaua. Gero aita Beroñia gehiegi edan, eta hasi zen barruko kaka kanporatzen. Dena leporatuko zion: enpresa utzi izana, hiru urtean desagertu izana; amari hori egitea, izan ere... Eta esan bezala, dena leporatuko zion, mahaitik altxatu eta kafea bertan utzita ospa egin izan ez balu. Aitaren harrokeria adina gorroto zuen amaren isiltasun konplizea.

Horrek guztiak asko lagundu zion Etxalar aldera abiatzen. Pista gero eta aldapatsuagoa zen, gero eta estuagoa. Parabisak ziztu bizian mugitzen ziren, eta, hala ere ezin zioten euriari partida irabazi. Kostata zihoan goraka Seat Ibiza zaharra. Damututa zegoen autoa hobe erosi ez izanaz. Non arraio zegoen Mokorgain hori? Pendiza ez zen nolana hikoia, eta, horri gehitu behar zorua oso irristakor zegoela. Ia erreka bihurtua zen, negu askotako izotz eta elurrak jandako porlanezko pista zulatua. Ruper kantuan ari zen: “*Zaindu maite duzun hori*”, baina oso urrun sumatzen zuen Idoiak. Nahikoa lan autoa bide hartan zuzen samar eramaten.

Halako batean behera egin zuen bideak. Ez zen ezer ikusten eta aurreko kristala ere lurrunduta zegoen. Tarteka, trapu horia pasatu bolarantean, eta aurrera jarraitzen zuen. Antzeman ez zuen eskumako bihurtune handiak beldurtu eta balaztak zapaldu zituen. Halako putzua zen bidea non autoak alde egin zion. Bide ertzeko pagotzar bat joa zen ohartu zenerako, eta eskerrak horri, amildegi ederra baitzegoen alboetan. Poliki zihoanez, ez zitzaion ezer gertatu. Autoaren aurrealdea guztiz txikituta gelditu zen, Ruperrek kantuan jarraitu arren.

Gorputz osoa tenkatu zitzaion. Ez zekien zer egin. Autotik irteteko girorik ez, eta asegurokoek ez zioten telefonorik hartzen; deitu eta deitu ari zen, baina alferrik. Zer egin? Iruditzen zitzaion oraindik baserriatik oso urruti zegoela. Autoa martxan jartzen saiatu arren; ez zuen txintik ere atera. Gaua gain gainean zuen eta euria latz.

* * *

Iñaki Arratibeli ere gogorak egiten zitzaizkion Eguberriak. Urtean zehar ez zuen arazorik izaten, nahi zuena jan eta edan zezakeen lasai asko, inori azalpenik eman gabe. Gabonetan inguruko guztiek behartu nahi izaten zuten jan eta edatera: Gurasoenean aita hasiko zitzaion: -Jan zak txuleta pixkat motel, horregatik ez haiz hilko eta! Erratz kirtena baino iharrago hago, ez dek benetako gizona ematen! Aitagarreba ere ez zen atzean geratzekoa: - Belarra janda bizitzea ere... Merke aterako zaik hiri jana! Hori gutxi balitz bezala, gero kalera irten eta lagunek ere zenbat egur alkoholdu edaririk hartzen ez zuelako. Nazka-nazka eginda zegoen. Aitak futboleko baloia zirudien, eta aitagarrebak ere izango zituen 130 bat kilo; haiek bai gizonak! Denak euren buruak kutsatzen, toxinak sartu eta sartu, inguruko inork osasunari jaramonik ere egin ez, eta bera zen demasak entzun behar zituena. Idi probak, idi txuletak eta asto kuadrila galanta bizi zen Aian.

Goizean 18 kilometro egin zituen korrika eta pesa saioa ondoren. Astean lau aldiz egiten zuen hori eta beste bi aldiz luzaketak eta abdominalak. Sasoian zegoen, horrela entrenatzen jarraituz gero, Aizkorriko maratokia erraz amaitzeko moduan. Gorputz ederra eta landua zuen, gantz arrastorik gabekoa. Ia berrogei urte izan arren, oso gazte eta indartsu sentitzen zen oraindik. Galdetu zion Nagore Barrutiari menuaren berri; esan zion ez zuela haragirik jaten eta prest zegoela zerbait eramateko. Gogorra egiten zitzaion beti horrela ibili beharra, baina horixe zen

osasuna zaintzearen prezio garestia. Ez zuen erantzunik jaso. Ezta orain modan dauden emotikono horietako bat ere... Nor arraio ote zen Nagore Barrutia eta zergatik gonbidatu ote zuen institutuko ikasle ohien afari ero-bero batera? Eta zer arraio zen hori? Eta galderarik zailena: Zergatik onartu zuen gonbidapena? “19:00etan Mokorgainen” zioen mezuaren amaierak. Zorionez, Aiatik nahiko hurbil dago Etxalar, baina baserri horri buruz ez zekien ezer, eskerrak jarraibide zehatzak ere eman zizkion Nereak. Edo Naiara zen? A zer nolako nahastea... Euriak ez zuen atertzen eta ilunago zegoen eguna normalean baino. Autoaren kristala lausotu egiten zen behin eta berriz, eta ez zen berehala garbitzen ziren moderno horietakoa. Egun eskasa gidatzeko, egin zezakeenik eta eskasena. Eskerrak anaia zaharrak Suzuki txikia utzi zion... Ez da beste munduko ezer, baina bai egokia pistetan eta ibiltzeko. Hiru bat kilometro izango ziren Etxalartik gora zihoala. Artean ez zuen Mokorgainerako kartelik ikusi eta kekatzen hasita zegoen. Ongi hartu ote zuen bidegurutzean? “*Frontoiaren eskuin aldeko pistatik gora joan behar duzue. Bide nagusiari jarraitu beti Mokorgain jartzen duen kartela ikusi arte. Adi ibili, kartela ez baita handi-handia ere*”. Baina hura ote zen bide nagusia? Oso zaila zen ziur egotea, iluntze ilun eta euritsu hartan.

Bat-batean beherazko joera hartu zuen aldapak, eta hara non ikusi zuen auto txiki bat pago erraldoi bat jota, pistak eskumatara egiten zuen bihurgune itxian. Suzukia gelditu eta irtetera zihoan, istripua izandako autotik neska bat atera zenean.

-Lagundu! Lagundu, mesedez!

Bidearen erdi-erdian utzi zuen autoa. Nor etorriko zen bada ordu haietan? Beste afaltiar eroren bat, akaso? Neska hura beregana zetorren zuzen:

-Joan egin zait! Joan egin zait! Balazta ukitzea eta pagotzar horri ematea bat izan dira!

Blai-blai eginda zegoen gaixoa. Iñakik ez zuen berdin bukatu nahi, baina euria barra-barra sartzen hasi zen lehiatila irekitzarekin batera.

-Laguntzarik behar duzu? Ongi zaude?

-Ondo nago bai, asegurokoei deika ari naiz baina ...

Oso ezaguna egin zitzaion neskaren aurpegia. Azala zuri-zuria zuen, sudur zorrotz samarra eta bi begi orlegi nabari zitzaizkion txanoaren

azpian. Telefonoen argiek eta kotxearenek lagundu zuten horretan, ezin guztiz ziur egon, halere...

-Idoia zara, ala? Idoia... nola zen... Idoia Aspiroz? Aspi?

-Ostras! Bista ona daukazu gero? Zu nor zara bada? Itxaron... Zuk ni ezagutu banauzu... Ez naiz ba akordatzen...

-Iñaki naiz. Iñaki Arratibel. Batera ibili ginen institutuan.

-Eneee...Iñaki bai, ez zinen Aiakoa?

-Hori da, eta oraindik ere hangoa naiz...

-Jakina, orduan zu ere Mokorgainera joango zara...

-Ez, mendi buelta bat egitera etorri naiz. Horixe afarira noala, neska...

-Eramango nauzu? Autoak aurrealde guztia puskatua du eta grua kontuekin hasten banaiz, ez dakit afarira iritsiko naizen ere.

-Ongi da, igo! Nik ere nahiago beste norbaitekin azaldu, beldurrak airean nago.

Autoaren atzetik maleta beltz txiki bat atera eta Suzukiaren atzealdean sartu ondoren kopilotoaren aulkian eseri zen. Txubaskero bustia kentzean, bistan gelditu ziren bere ile gorri luzea eta aurpegi ezinago txuria. Zein eder zegoen oraindik, hogeitau urte inguru pasa arren... Burua aurrera eta atzera mugitu eta apur bat orrazten hasi zen, autoaren ispilu txikia jaitsita. Berehala hasi zitzaizkion berpizten ikasle garaiko sentimendu haiek. Zenbat aldiz maitatu izan zuen ezkutuan... Orduan ez zion begiratu ere egiten, ordea... Beste harroputz potroustel horrekin ibiltzen zen egunero. Harekin bat eginik, ahulagoak jipoitzen eta zapaltzen; eta, hala ere, zein gogotsu emango ziokeen muxu! Kilo batzuk hartuta zegoen, eta kirol apur batek lagunduko ziola iruditu zitzaion Iñakiri, baina ez zion esango, jakina.

Pistan goraka zihoazen, gaua zen jada eta Suzukiaren begi erdi laburrek ez zuten gehiegi laguntzen. Errebuelta handia ezkerretara, hurrengo eskumatara, zur eta lur gelditu ziren porlana bukatu eta lurra lozkatzen hasi zenean. Ilun zegoen. Ezkutatu ziren hango pagadi ederrak eta belarrezko alfonbra amaigabeak. Ur asko zegoen bidean.

Jakinmina eta morboa pizten ari zitzairen lekura hurbildu ahala. Nor aurkituko ote zuten? Zenbat lagun? Urduritasunak eraginda edo, elkarri kontatzen hasi ziren institutu ondoren egindakoa. Kirol magisteritza ikasketak egin eta eskolaz eskola zebilen Iñaki egunen batean Aia inguruan finkatzeko esperantzan... Aitaren enpresa utzi eta ardura gutxiago-ko lanean ziharduen Idoiak ezitia egiten duten fabrika txiki batean kontuak eramaten... Horrela ari ziren eta Idoiak:

-Geldi!

-Bide bazterreko kartel txiki batean Mokorgain jartzen zuen.

-Hortik! Ezkerreko pistatik sartu behar dugu!

-Ados. Hor are okerrago dago, baina..

Bidea estuagoa eta maldatsuagoa zen handik gora. Ura errekan adi-na zetorren eta zuloak sahiestezinak ziren. Euri hotsak sekulako zarata ateratzen zuen, kristalean jotzean eta zuhaitzetako tantek ere gogor astinten zuten Suzukiaren sabaia. Idoiak arropa aldatzeko baliatu nahi izan zuen lekuaren hurbiltasuna. Majo kostata galtza bakeroak erantzi, eta lehortu egin zen maletatxoan zekarren toaila txikiarekin. Ondoren, soineko orlegi dotorea jantzi zuen abilezia bereziz. Jertse beltz fin samar bat jarri zuen soinekoaren gainetik. Bidetik Idoiarengana joaten zitzaizkion begiak, eskuinekoa, behintzat. Hanka luze zuriak, aldaka inguru zabalkotea eta bular ederrak sumatu zituen, baina ez zen gehiegi begiratzen ausartu. Zenbat aldiz amestu ote zuen aspaldi horrelako egoera batean? Autoan, Idoiarekin, biluzik...

-Alde ederra orain lehor-lehor!

-Dotore jarri zara, zinez. Ni horrelaxe etorri naiz petatxodun galtza hauekin.

-Oso euskalduna da hori!

-Nagorek ez zigun pista larregi ere eman eta..

Galtzerdiak eta zapatak ez zituen aldatu, eta Iñakik bazekien soinekoak trekking-eko Mirret zapatilekin ez zuela oso ongi ematen, baina... Aldapa dexente lautu zen, eta ohartzetako elur bustia ari zuen. Guztiz ilun egon arren, ez zuten arazorik izan azkenengo kartela ikusteko: Mokorgain 0,5 km. Horretarako eskumatara hartu behar izan zuten eta aldapan behera abiatu. Pare bat errebueltatortiz hartu eta

baserri zahar baten aurrean zeuden. Ate nagusiaren aurrean utzi zuten autoa. Oraindik barrutik ohartu ziren hiru solairu zituela, eta gorengoa ganbara izango zela, pista aterata baitzeukaten bertaraino, atzeko atetik sartu ahal izateko. Ate marroi handia zeukaten aurrez aurre eta eurenaz gain, auto bakarra zegoen atarian.

-Norbaiti guri baino hobeto joan zaio, antza! Hori kotxe puxka, hori!

-Bai, baina euriarekin busti, hori ere!

-Baina lehortu ere azkarrago egingo da hori, Idoia...

Ez zegoen inor BMWan. Harrituta zeuden hain auto gutxi zeudelako.

-Goiz izango da oraindik, Idoia!

-19:00ak hamar gutxi dira, bada...

-Etorriko da jendea, eguraldi eskasa, bilatzen zaila... Badakizu.

-Nahikoa egin dugu guk ordurako iristen...

Idoiak Zapata dotoreagoak jantzi eta barrura joatea erabaki zuten, han epel bila. Elur ura atertu nahian ari zuenez, ez zuten aterkirik hartu, hiru metro inguru baino ez ziren, gainera. Ate aurrean zeudela, Idoiak ezkerreko eskua altxatu zuen jotzeko asmoz, baina ezer ukitu aurretik, berez hasi zen atea ezkerreantz irekitzen. Harrituta begiratu zioten elkarri. Aho zabalik barrura sartu eta han beste ate bat ireki zitzairen, barru aldera aldi hartan. Ohartu zirenerako egongela ilun zaharkituan zeuden: Zitzak jandako armairu zaharra ezkerrean; edalontziak, kizarak eta platerak barruan, Francoren garaikoak berrienez. Pare bat koadro pareko horman zintzilik; inguruko paisaia dotorea batean, eta aitona-amona zimurtuen argazkia bestean. Gizonak txapel handia zerman buru gainean, eta emakumeak zapia. Azpian, noizbait telebistaren bat ezagututako mahaitxo zaharra zegoen, zitzak janda hura ere, eta gainean lanparatxoa, gelari argi apur bat ematen ziona. Eskuin aldean, leiho txikia zegoen eta haren zirrikituetatik sartzen zen haize hotsa eta hotza. Ate ondoan eskuma aldean, sofa marroi zaharra zegoen, noizbait eroso zelakoan erositua, eta gainean eserita gizon altu gizona. Hasieran ez ziren konturatu Iñaki eta Idoia. Hantxe zegoen eserita eskukoari begira isil-isilik.

-Arratsalde on: Zuek ere afarira orduan?

-Jakina, ea gainontzekoak ere iristen diren.

-Ez dakit zuek, baina nik honi ez diot planta onik hartzen. Egongela honek beldurra ematen du gero!

-Beti bezain koldar jarraitzen duk ala, Iñaki?

-Baina hi nor haiz? Nola ezagutu nauk? Ni ez nauk bada hitaz akordatzen...

-Ez haizela nitaz gogoratzen? Mattin nauk. Mattin Arrese enpresarioa. Elkarrekin ibili gintuan instian.

-Eta hik ere ez naun ezagutu, Idoia? Ez ninan hori espero hiregandik...

Idoiak orduan eskaini zion benetako arreta. Hotzikara arraro batek zeharkatu zion gorputz osoa. Buru handi eta soiltzen hasitako hura txikitu, ilea jarri, besoak, gorputza eta izterrak findu, eta batez ere, triptazar hura kentzean aurkitu zuen Mattin Arrese. Zer ez ote zuten egin elkarrekin gaztaro ero hartan...

-Jode, Mattin... Altxatu eta emaidak besarkada bat, ze nik hiri ezin diat eman. Munduko mapa ematen duk, txo...

Mattinek altxatu eta estu besarkatu zuen Idoia. Barre pila egiten zuten elkarrekin. Ondo pasatzen zuten. Zergatik ez ote zion kasu gehiago egin? Hain ederra ez zelako? Langile familiakoa zelako? Nahiz eta gero Maitanerekin ezkondu eta bi ume izan, ez zuen inoiz lortu Idoiarekin izan zuen bezalako harremana. Eta txoratuta zeukan, gainera... Iñakik bueltaka jarraitzen zuen egongelan aurrera eta atzera. Ez zituen leku itxiak jasaten. Bi aldiz saiatu zen kanpoko atea zabaltzen; ezin, ordea.

Lasai, motel! Oraindik jendea faltako duk etortzeko...

-Ummmm, ez nago hain seguru... Susmo txarra egiten hasita nago, Idoia. Nahiko susmo txarra.

-Hi betiko moduan, -Mattinek- Beti beldurrez eta txarrena pentsatzen!

Bat-batean lanparatxoa itzali eta ilunpetan gelditu ziren, izaturik eta isilik egoerak iraun zuen hamar segundo luzeetan. Ondoren, gelaren ezkeraldeko armairu zaharra alde baterantz irekitzen hasi eta argitxo bat piztu zen SARTU esaten zuena. Sekulako zarata atera zuen antigualeko baxera hark, baina ez zen ezer erori. Txintik atera gabe aginduari jarraitu eta barruan gelditu ziren berriro ilunpetan. Hirurak sartutakoan, atea itxi zitzaizen atzean. Bat-batean, gora igotzen hasi zen armairuaren horma bat, baina argirik ez zegoenez ezin zuten zein zen jakin. Sabaian gora ezkutatu eta jangela zoragarri batean agertu ziren. Gela argi-argian, beheko su ederra zegoen ezkerretan. Mahaia elegante jarrita zegoen, eta sabaiko fokoek argitasunaz gain berotasuna ere ematen zuten. Eskuma aldean telebista pantaila erraldoia zegoen, itzalita. Gelaren zatirik handiena, mahaiak eta larruzko aulki handiek osatzen zuten. Janariz eta edariz beteta zegoen eta itxura ederra zuen denak: Urdaizapikoa, zainzuriak, pateak, piper-beteak, azeitunak, ardo beltz hondua, gorria, sagardoa...

Mattin eta Idoia txundituta zeuden guztiz, Iñakiri, berriz, beste zerbaitek eman zion atentzioa: Hiru aulki baino ez zeuden mahaiaren bueltan. Gainera, sabaira igotako atea euren atzean itxi zen berriro eta harapatuta zeuden. Mattin desiatzen zegoen, mahaiaren eseri eta jaten has-teko; Hain zuen itxura ona denak! Alde ederra aurreko egongela ilun harekin alderatuz! Pozik zegoen Idoia Aspirozekin elkartu zutelako, ez zuten inoiz utzi behar, ekipa ona egiten zuten, bai horixe. Auskalo, agian...

Idoiak Mattini begiratzen zion eta nahastuta zegoen oso. Dena arraro zihoan, baina ongi sentitzen zen gelan sartu zirenetik. Argia, beroa, Mattin berriro ikustea... Zer arrai! Emozio apur bat bizitzari aspaldiko partez. Hori bai, ez zuen ulertzen nola galdu zuen alferrik gaztaro erdia elefante bihurtuko zen baten atzetik. Alferrik galduta zegoen gizona.

Dena den, guztiek zeukaten laugarren baten mende zeudelako sentazio ezatsegina. Gainera, gelak ez zeukan leihorik eta detailetxo horrek ere ez zuen batere laguntzen; aitzitik, isolamendu sentipena handitu egiten zuen. Hori guztia konfirmatu baino ez zuen egin pantaila erraldoia berez piztu izanak. Bestaldean, emakume beltzaran argal-argal bat azaldu zen; mahai zuri borobilaren gainean eserita, goitik behera alkan-dora eta galtza bakero beltzez jantzita. Ile kizkurra leporaino iristen

zitzaion eta haren begi beltzek berebiziko indarra eta energia transmitzen zuten. Hirurak behiak trenari bezala geratu zitizkion begira.

–Arratsalde on, hirukote! Ongi etorri Mokorgainera. Badakizue nor naizen? Ez nauzue ezagutzen? Memoria eskasa daukazue, gero! Nerea nauzue. Nerea Alvarez Barrutia zuen gelakidea institutuan. Nerea La Gorda, Nerea La Vaca, edo Nerea la Puta Vaca Gorda nahiago baduzue. Gogoratzen nitaz? Ari zarete urduritzen? Ez saiatu hortik irteten, Iñaki; alfer alferrik ari zara. Tankan itxitako kamera baten barruan sartu zarete; eta erraz, benetan, gure Txuriri gehiago kostatzen zaio ardiak esatean sartzea... Hemendik goitik dena ikusten eta kontrolatzen dut; ez daukazue inola ere irekitzerik.

Hirurak elkarri begira gelditu ziren telebista itzali zenean. Konturatu ziren bai nor zen! Mattin eta Idoia krudelak izan ziren oso Nerearekin. Bazekiten eta beldurtuta zeuden zeharo. Lehenengoa eserita zegoen, pentsakor. Asko eta handiak egin zizkioten baina, komunekoa... Idoia bueltaka zebilen gelan zehar gelditu ezinik eta Iñaki hormari kolpeka amorrua atera nahian.

–Ez zarete eseriko, ala? Zuek ikusi; ni jaten hastera noa.

–Jaten hasi? Gose al haiz? Benetan? Ez al haiz konturatzen harrapatuta gaudela guztiz? Hau dena ongi pentsatutako mendeku hotza dela?

–Baina, Idoia... Zuek oso krudelak izan zineten berarekin eta orain bere eskuetan gaude erabat...

–Umemoko hutsak ginen, Iñaki. Krudel samarrak, tarteka, baina umemoko hutsak...

–Ez, krudelak zuek biok. Nik ez nion ezer egin, joder!

–Nola ezetz? Gogoan daukazue dutxetakoa? Sekulakoak esaten hasi ginen gimnasia klasean. Gogoan dut potroa pasatzeko oso larri ibiltzen zela, eta guk Puta Vaca deitzen geniola saiatzen zen bakoitzean, eta la vaca no puede abesten geniola. Egun hartan eskubaloian aritu ginen eta irakasleak ez zuen bada atezain jarri! Lehenengoa nik eman nion buruan, baina asko animatu zineten gero. “Tiro a la vaca” zen jolasa. Hura izan zen gol gutxien sartu genuen eguna Gero denok dutxetan geundela, han agertu zen poltsarekin, eta txokora iritsi bitartean kolpe ederrak eman genizkion gorputz osoan. Ondoren, Idoiak eta biok dutxan zegoela arropak kendu eta leihotik behera bota genizkion, toaila txiki batekin

utzita. Zuk Iñaki aldagelako bankuan etzanda aurkitu zenuen negar batean. Eta lagundu beharrean, irakasleari esan eta denok ikusi genuen egoera gordin eta bortitz hartan. Hirurok gaude zaku berean, Iñaki... Ez hasi abantaila bila.

Dutxetako gorabehera izan zen azkena. Gero utzi egin zuen institutua eta pista galdua zioten. Hirurak eseri ziren mahaian eta Mattinek jaten hastea erabaki zuen. Urdaizpiko xerra hartu eta ia mastekatu gabe irentsi zuen; halako antsietatea baitzuen. Zaporeari kasu handirik egin gabe, denetarik jan zuen: kroketak, langostinoak... Ero moduan ari zen eta, bide batez, ardoa edaten. Beste biek harrিতa begiratzen zioten.

Bat-batean gelako tenperaturak gora egin zuen nabarmen, bero ikaragarria egin arte. Mattin oso gaizki sentitzen hasi zen:

-Komuna! Non dago komuna? Mesedez, azkar!

Baina ez zegoen komunik. Ertz guztiak ukitzen hasi zen, ordura arte erakutsi gabeko abiadan, alferrik. Sabela orroaka hasi zitzaion konturatu zenerako kakaztuta zegoen. Hori gutxi balitz bezala, pateak sekulako itolarria eragin eta botaka egin zuen ertz batean, kiratsa gela osora zabaldu zen, ordea. Ondoren, Idoia eta Iñaki ere, imitazioz edo, oka egiten hasi ziren gelaren alde banatan. Biak ziren jasanezinak: beroa eta kiratsa.

Pantaila berririo piztu zen. 23:15 jartzen zuen hango erlojuan. Hirurak begira jarri zitzaizkion zeuden lekuetatik.

-Hori da kuxidatea hori! Jakin ezazue espero baino askoz hobeto ateratzen ari zaidala dena. Mattin, gula hori kontrolatuko bazenu... Ez da erraza, ezta? Ondo dakit nik hori. Portzierto, zein ongi gogoratzen zenuen egin zenidaten gutzia eta zelako patxadarekin kontatu, gainera! Baina, lasai... Ni ez naiz zuekin zuek nirekin bezain putakumea izango, ezta gutxiagorik ere. Proba bat jarriko dizuet eta ongi egiten baduzue, atea ireki.

-Nahi duzuna emango dizut, Nerea. Diru asko daukat; jarri kopurua eta kitto!

Aurrera jarraitu zuen, hori bai, sekulako barre algara egin ondoren:

-Dirua? Ez duzu ezer ulertzen, Mattin. Proba hauxe da: Idoia eta Iñaki, Mattin biluztu egin behar duzue. Gogoan duzue nola utzi nin-

duzuen dutxetan arropa guztiak leihotik bota ondoren? Gero jakin nuen Mattinek kendu zizkidala eta Idoiak lagundu ziola... Eta Iñaki... Zugandik ez nuen espero lastimazko begirada hura, zugandik ez. Badakizu zenbat kostatu zaidan gainetik kentzea? Kolpeek adinako mina egiten du horrek... Gero korrika aldegin eta zirko ederra egin zenuten nire kontu, diskrezioz jokatu beharrean, ai ai aiiii... Momentuz, Mattin biluztu eta zutik jarriko duzue.

Hirurak zur eta lur zeuden. Etxetik atera zirenean ez zuten horrelakorik espero. Afari ero eta beroa bazen, baina baita nazkagarria ere demontre! Hala ere, handik lehenbailehen irten nahi zuten, kasu egitea erabaki zuten. Guztiz biluztu zuten Mattin. Haren arropa okaztua eta kakaztua bazter batean utzi eta zutik jarri zuten gorputz gizendua. Kiratsa jasanezina zen, etengabeko okagurean zeuden hirurak. Bat-batean, jaisten hasi zen gelako tenperatura.

Nerea begira zegoen eta hizketan hasi zen:

–Oso ongi egin duzue. Orain, arropa zikin horiek apurtu eta makilak hartuko dituzue, gelaren ertzeko armairu luze horretatik. Ondoren sekulakoak emango dizkiozue Mattini. Portzierto, oso soineko dotorea ekarri duzu, Idoia.

Iñakiri gehiegizkoa iruditu zitzaion eta bere onetik irtenda zegoen.

–Ez dut egingo, Nerea. Ez dut egingo! Txerrikume galantak izan ginen zurekin bai, baina hau gehiegizkoa da. Utzi orain ateratzen eta agian ez zaitugu salatuko!

–Salatu? Uste duzu mehatxuak egiteko tenorean zaudela? Badakizu zenbat sufritu dudan nik zuen parean biluzik dagoen nazkagarri horren erruz? Nik esandakoa egiten baduzue, agian kontatu ahal izango duzue gaurkoa, uste baino lehenago, ziurrenik. Oraingoz, gelaren tenperatura -12ra jaitea lortu duzu, Iñaki.

Idoiak eskuan zeukan makila ordurako, eta Iñakiri eman zion bestea. Mattin lurrera begira zegoen etsita, galdu egin baitzuen lehen aldiz bizitza osoan. Hotzak dardarka zeuden hirurak Haserako kolpeak suabe samarrak izan ziren. Jotzen, baina jo nahi gabe bezala. Gero, berotu ahala, kolpe gogorragoak ematen hasi ziren, indar ezkutu batek eragin da bezala Iñakik buruan eman zion makilakadak konorterik gabe utzi eta lurrera erori zen ziplo. Nereak hitza hartu zuen ostera:

–Oso ongi bete duzue esandakoa. Dena den, zuek biok beti izan zarete oso esanekoak, ezta? Uste dut buruan eman diozuen azken kolpe hori... Ez dakit ba... Orain kanpora irten baino lehen biluztu egin behar duzue biok.

Hotzez dardarka zeuden biak, infernu hura noiz bukatuko zain. Arropa erantzi eta hamar segundu eskasera igotzen hasi zen gelaren horma. Gainontzeko atea ere zabalik zeuden eta Mattin nola edo hala atera zuten kotxeraino, baina giltzarik gabe zeuden eta errobera guztiak zulatuta. Poliki-poliki jaisten hasi ziren Etxalarrerantz. Mattinek pul-tsua zuen, baina konorterik ez; karga astunegia zen bien artean eramateko. BMV handiaren ondoan utzi eta korrika aldegin zuten mundura iritsi bezala.

Kostata aurkitu zuten pista. Bazekiten hasieran igoeratxoa zeukate-la eta gero ia dena aldapan behera. Halako batean, jaisten ari zirela, sekulako eztanda entzun zen eta argi izugarria piztu. Mokorgain sutan zegoen. Iñaki eta Idoia hara begira gelditu ziren lipar batez.

–Atertu du, behintzat.

–Bazen garaia Iñaki. Bazen garaia.

MIKEL ARRILLAGA BEREZIARTUA